

Meşhur

Kitap

Meraklılarını

Ziyaret

Bay Velid kitapları arasında çalışıyor

Velit Ebuzziyanın kitap sevgisi

Her dilden binlerce kitap - okumanın verdiği saadet ve Monteskiyö-Ebuzziyaya dair hatıralar.

Matbaacı, gazeteci ve muharrir Ebuzziya Tefvik'i tanımayanlar çoktur. Fakat bu adı duymayan, onun belki binlerce defa intişar etmiş imzasını görmiyenler, azdır. Çok yazan, çok okur derler. Her ikisini yapanın bir de matbaacı, kendi eserleri ile beraber tanınmış imzaların da eserlerini bastırmış olduğu düşünülürse, böyle birinin kütüphanesi hakkında kanaat edinmek çok kolaydır sanırım.

Ben, bunları düşünerek, Ebuzziyanın oğlu bay Velidi ziyaret ettim

Babası kadar matbaacı, onun kadar gazeteci, belki babasından çok kitap meraklısı olan bay Velidin babasından kalma kitapları ile kendi emeği ile biriktirdiği kitapların yekûnuna da düşündüm: Şimdiye kadar bu değerli kitap meraklısını ziyaret etmediğimden üzüldüm.

* * *

Bay Velidi, Şeref sokağında "Ebuzziya,, matbaasının üst katında ziyaret ettim. İlk açtığı kapıdan sonra üç ayrı odanın açık kapısı ile

20148 977/1589

N.A. Banaylı

K İ T A P V E K İ T A P Ç İ L İ K

karşılaştım. Baştan başa üç kitap dolu oda..

Çalışma odasında karşı karşıya yız.. Masa, raflar her yer kitap dolu.. Türkçe, Fransızca, Almanca, İngilizce... Ve aynı dilden çeşit çeşit günlük, haftalık gazeteler..

İlk aklıma gelen şu oldu: Acaba bay Velit her bulduğu kitabı almak ve okumak meraklısı mıdır?

Bu merakımı söyledim:

— Hayır, dedi. Kitaplarım üç kısma ayrılmıştır. Biri sırf matbaacılığa ait kitaplardır. Bunlar, babamın da en ziyade merak ettiği kitaplardır. Bu merak babamdan bana da geçti. Bu cins kitapların en çoğu Almanca'dır. Bunların içinde elli yıldır çıkmakta olan matbaacılığa ait mecmua vardır, ki babamın aldıklarına benim de ilâve ettiklerimle eşi bulunmaz bir kolleksiyon yapılmıştır. Bu mecmuanın 1897 martında çıkan nüshasında Türkiyede Ebuzağa matbaasından hayretle bahsedilmekte, Avrupanın birçok matbaalarından üstünlüğü ispat edilmektedir.

İkinci kısım kitaplarım gazeteciliğe aittir. Onlar da babamdan miras kalanlara benim de ekliyerek tamamladığım eserlerdir. İçlerinde bugün için aranıp bulunamayacak kadar değerlileri vardır.

Sağ kaldıkça ve muhtaç olmadıkça hiçbir bedel karşılığında elimden çıkaramıyacağım kitaplar. Üçüncü kısım kitaplarım, kendi okumam, fikri mesaimi kuvvetlendirmem için aldığım ve almakta olduğum kitaplardır. Bunların içinde ansiklopediler mühim bir yekûn tutar, birçok umumî

Bay Velid gazete okuyor

kütüphanelerde temin edilememiş eserlerdir.

Küçük büyük belki kırk elli bin kitabı etrafına topluyarak onların arasında yaşamağı en büyük zevk sayan bay Velide sordum:

— Kitap ve kitap okumaya karşı duyduğunuz zevki sizden dinlemeğı çok isterdim.?

Biran düşündü ve:

— İki misalle anlatayım, dedi. Açlıktan duyacağım en zorlu ızdırabı, kıymetli bir kitap bana daima unutturabilir. Bay Asım Us gene "Kitap ve Kitapçılık" mecmuasında "ruhun gıdası", başlığı altında kitaptan bahsetmişti. Çok doğru ve çok yerindedir.

İkinci misal: On altı yaşında

K İ T A P V E K İ T A P Ç I L I K

idim Muallim Nacinin "Talimi Kırat,, ında Monteskiyö'nün şu cümlesini okumuştum: "Ömrümde hiç bir kedere müsadif olmadım, ki bir saatlik mütalea onu izale etmiş olmasın....,, Bu cümle o vakittenberi hiç aklımdan çıkmadı. Sonra Fransızca öğreñince Monteskiyö'nün eserlerinde bu cümleyi buldum. Monteskiyö'nün, hayatında büyük acılar görmemiş o ması düşünülürse belki biraz mübalâga yapmış olduğu söylenir, fakat haddi zatında doğrudur. Bir bayram günü Abdulhamit babamı kardeşimle yakalatmış, Kon-yaya süürmüşü.

Sevilen iki uzvun böyle aramızdan uzaklaştırılması, evden iki cenaze çıkmış kadar bizi teessüre uğratmıştır. Ben, bu büyük teessürü ancak kitap okumakla azaltabildim.

* * *

Ebuzziya, gazetesine baş makalesini bıraktıktan sonra evine giderken kalbi durmuş, her şeyi çocuklarının eserlerini bir saniye içinde arkasınca bırakmıştır. İşte o gün, yeni Fransadan dönmüş bulunan genç Veli, işe başlamış her güçlüğü yenerek babasının eserlerini yaşatmak için her fedakârlığa göğüs germiştir. Bu gün elli iki yaşında bulunan bay Veli, kendi yaşından bir yaş daha fazla yaşta bulunan babasının eseri: Ebuzziya evinin başındadır.

* * *

Kitabı ekmek kadar seven bay Veli de son sualim, "Kitap ve Kitapçılık, mecmuası hakkındaki fikri oldu. Hiç düşünmeden şu karşılığı verdi:
-- Mecmuanızı baştan sona kadar
(Devamı 10 uncuda)

6

DÜN ve YARIN

Bu irfan hazinesine abone olmak için kolaylıklar.

Memlekette okuma hevesini yaymak ve kitap tedarikini kolaylaştırmak maksadile Dün ve Yarın kitapları için her keseye elverişli ve pratik bir abone usulü konulmuştur. Birinci kitaptan on birinci kitaba kadar olan on ciltlik birinci serinin abonesi 936 kurustur; bunun 236 kuruşu peşin verilir ve ondan sonra her ay bir lira ödenir.

On birinci kitaptan yirmi birinci kitaba kadar olan on ciltlik ikinci serinin abonesi 504 kurustur; 204 kuruşu peşin verilir ve ondan sonra her ay bir lira ödenir.

Yirmi birinci kitaptan otuz birinci kitaba kadar olan on ciltlik üçüncü serinin abonesi 532 kurustur; 232 kuruşu peşin verilir, ondan sonra her ay bir lira verilir.

Otuz birinci kitaptan kırk birinci kitaba kadar olan on ciltlik dördüncü serinin abonesi 520 kurustur; 220 kuruşu verildikten sonra her ay bir lira ödenir.

Kırk birinci kitaptan elli birinci kitaba kadar olan on ciltlik beşinci serinin abonesi 488 kurustur; 188 kuruşu peşin verilir ve her ay bir lira ödenir.

50 kitaba birden abone olmak isteyenler peşin 8 lira vermekle kitapların tamamını alır ve sonra her ay 3 lira ödiyerek 6 ayda hesaplarını kapatırlar.

Abone olmak için "VAKIT,, yurduna müracaat edilmelidir.

K İ T A P V E K İ T A P Ç İ L İ K

edilmemiş, bahsedilenlerin de üzerinde lâzım geldiği kadar ısrar edilmişdir. Üzerin son kısmında bazı ihmalatlar ve dikkatsizlikler görülmüyor. Kitabta, Hilmi Ziyanın, tercüme edilen her eser ve her eserin yaptığı teşbihi hakkında tenkidî fikirlerini de görüyoruz.

(Tercüme) kitabı, bugünkü şekilde tam ve katî halini almış değildir.

Zikrolunmayan kitaplar, üzerinde fazla durulmuyarak şöylece geçilen devirler var. Müellif kitabının başına koyduğu mukaddemede, bir ikinci cilt hazırladığını bildiriyor. Şüphesiz orada, bu eksikleri tamamlayacaktır. Fakat bugünkü halile bile eser, çok emek verilmiş ve tarih, felsefe, edebiyatla uğraşanların çok istifade edeceği değerli bir eserdir. Müellifi tebrik etmeği bir borç bilirim.

Suud Kemal YETGİN

Kitap meraklılarını ziyaret

(Baş tarafı 6 midede)

doya doya zevkle okuyor ve istifade ediyorum. Avrupanın günlük, haftalık gazetelerini takip ettiğim 1 alde çıktığından haberim olmayan bir eseri "Kitap ve Kitapçılık", mecmuasından öğrendim. Tayyarecilik ansiklopedisi adını taşıyan bu enteresan kitabı derhal ısmarladım.

Tercümesi olmayan bir kitabı okuyabilmek için İtalyancasını iletmeğe çalışan Bay Velidin, yepyeni bir ansiklopediyi tayyareciliğe ait olsa dahi merak ederek satın almasını hiç de garip görmedim.

Niyazi Ahmet OKAN

Vitâyelerde kitap ve kitapçılık

YILMAZ

Kütüphane ve Pazarı

Her nevi damga pulu, tütün ve cigara, Devlet Kinini, çukolataların envar, bisküitler GAZETE ve MECMUALAR İstanbul fiatınadır.

Kıvırsiye, Tuhafiye, Fantaziler

GRAMOFON PLAKLARI İLE
FOTOĞRAF LEVAZIMI TAZE ve DAİMİ
BULUNUR.

Telgraf Adresi: *BİTLİS YILMAZ*

Yunus 2 yaş
Bizim 4 yaş

Velit Ebüzziya

Velit Ebüzziya

Güzel, titiz matbaalar vardı eskiden. Başmürettip-leri usta, makinistleri meraklı adamlardı bu matbaaların. Şimdi yok mu diyeceksiniz... Yok!

Siz, bugün kurayım deseniz elli milyon lira isteyen Tifdruk matbaacılık sanayiine, Yeni Gazete'nin Web of-set'ine bakmayınız. Onlar, kendi yayınları için kurulmuş, özel basımevleridir, yokuşumuzun devleri. Kırk yılın arkasında kalan Servet-i Fünunlar, Matbaa-i Ebüzziyalar, Sabah matbaaları, Akşam matbaaları, Cihan matbaaları böyle değildi. Kapıları Bizim Yokuş'un bütün yazarlarına açtı onların.

Ahmet İhsan Tokgöz'ün ağgözlülüğü, Akbaba için yeni bir matbaa aramağa zorlamıştı bizi.

Tokgöz dedim de, Yahya Kemal'in Cemal Nadir'e yazdığı iki dörtlük geldi kalemimin ucuna:

Cemal Nadir Güler görsün
Nedir âlemde matbuat,
Nedir teknik ve malûmat,
Uluslar, ülkeler görsün!

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.356

Hem ağlar hem güler görsün,
Modern üslub-u eşkâli..
Ve İhsan Tokgöz emsâli
Gezer Tokgözlüler görsün!

Çeşitli harfleri, bol çizgi takımları, yanyana dizilmiş makineleri ile işimize en elverişli basımevi «Matbaa-i Ebüzziya» idi. İdare müdürü rahmetli Kâzım'la konuştum önce. Bir çekingen hali vardı adamcağızın. Sonra öğrendim sebebini: Velit bey —ki matbaanın ve Tasvir-i Efkâr gazetesinin sahibi idi— hafif yazıları, çapkın karikatürleri sevmezmiş... Onun mizacını size kısa anlatayım: Gazetesine rakı, şarap ilanı koymazdı, içkinin günah olduğuna inandığı için!

Ama Akbaba'yı matbaalarına aldılar. Nasıl mı?.. Şeriat hiylesine uydurarak!

Ebüzziya Matbaası iki bölümdü: Gazeteyi basan rotatif ile sahibinin kafasına uygun eserleri basan düz makineler... Bir de resimli dergi basanlar...

Velit Ebüzziya, İslâm geleneklerine sınıksı bağlı Tasvir-i Efkâr'ı ve kendi mizacına uygun bulduğu kitapları basan makinelerine «Matbaa-i Ebüzziya» demişti. Bunun dışında çalışan makinelerine de bir başka isim takıvermişti... İşte biz o takma adlı matbaanın müşterisi olmuştuk.

Size, önce bir meslek sevdalısını tanıtmak isterim: Başmürettip Yunus efendi..

Yunus'dan değil,
Tasvir-i Efkâr'ın
matbaasına
Tasvir-i Efkâr'ın
dendi.

Yaptı Yunus'u
diz matbaa kuru
ki kâzım'ın ayı
almakla beraber
nim tek di ve
matbaası
Ebu'zziya
idi.

Yok
buyle rey
almadı hic

hale i ser iye inkâzın
uydurmadır.

Kısaya yakın, orta bir boy. Tıknaz bir yapı. Makine ile kesilmiş, kırçıl saçlar. Düz enseli, şakakları biraz şişkin, sağlam bir kafa. Dişleri daima gizli bir öfke ile sıkılmış kuvvetli bir ağız ve belirli iki çene kemiği. Kapanmış bıçak yarasını andıran iki çizgi dudak. Işığı burğu gibi delen pırıl pırıl gözler... İş başına geldi mi, ceketi asar ve toprak rengi boy önlüğünü takardı. Tezgâh başında kahve içtiğini, sigara tütürdüğünü hiç görmedim. Boş durmaz, pensleri sayar, kumpasları temizler, tekneleri düzeltir, pirinç çizgi takımlarını siler, başlıkları istif eder, yapacak bir iş bulurdu mutlaka...

Entertipler, linotipler yoktu eskiden. Yazı, elle dizilirdi: Nakış işlerdi mürettipler harf harf... Ama bir kolaylığı, bir rahatlığı vardı bu zorluğun: Bir yanlış oldu mu, şimdiki gibi bütün satırı dizmezsiniz, elinizde matbaa cımbızı, o yanlış harfi çeker, yerine doğrusunu koyardınız.

Velit bey'in üvey matbaasında basılan üç dergi vardı: Biri Tahsin Demiray'ın Çocuk Mecmuası idi, biri Hamdi Başar'ın çıkardığı bir mecmua, biri de Akbaba...

Yunus efendi, günleri, saatleri programlaştırmıştı. Birini ele aldı mı, parmak dokunduramazdı öbürüne...

Demiray'ın dergisi ile bir hanım uğraşıyordu. Kendi halinde, sessiz, efendi bir hanım. Galiba teyzesiydi Tahsin Demiray'ın... Yunusu efendi hoşlanmazdı bu kadından... Tek suçu, kadın oluşu idi!

Yunus efendi, son derece sertti yanında çalışanlara karşı: Küfür etmezdi, ağızını bozmadı, ama yumruğu, tokadı da esirgemezdi çiraklarından!

Bir öğle üstü, onu tezgâh başında, hasır iskemlesine yığılmış, hıçkırık hıçkırık ağlar buldum. Baş, avuçlarının arasında kıpkırmızı idi:

— Öldüüü!... Öldüüü!...

Dizlerini dövüyor, kafasını yumrukluyordu gözyaşları içinde...

Herkes susuyordu. İşleyen makineler bile seslerini kısmıştı biraz...

Önce uzaktan korka korka baktım bu perişan insana... Sonra, ağır ağır yaklaştım, yarı kucaklayarak, sırtını yanaklarını okşamıya başladım:

— Yunus efendiciğim... Canım... Sus... Sâkin ol biraz... Senin gibi erkeğe yakışır mı bu?...

Tezgâhın altındaki testisinden maşrapasına su dolurup uzattım:

— İç bir yudum... İç... Ne var?... Kim öldü?... Kim?... Efendim?...

Yüzü kırışık içinde, alt dudağını büke büke:

— «Bu meslek!... Bu meslek!...» demez mi?...

Şuymuş mesele: Yardımcısı, çizgilerden bir başlık hazırlamış. Köşeler vardır bu çizgileri bağlayan, küçücük.. Mini mini bir yuvarlak, ortası noktalı bir yuvarlak, ufacık bir dörtgen, ortası noktalı bir dörtgen... İşte başlık çerçevesini hazırlayan genç, üç tanesini noktalı yuvarlak, bir tanesini de noktasız koymuş... Ama bunu okuyucu görmez, bunu meslekten olanlar bile görmez... Bunu, Yunus efendi gibi işinin âşığı olan bir meslek sevdalısı görür ancak!

Velit bey'le iki üç ay sonra, makine başında tanıştık. Size, birkaç cümle ile onun da portresini çizeyim:

Balmumundan bir baş, nerde ise sarı ırdan diyebiliriz. Hafif gaga bir burun üstünde, altın çerçeveli, kelebek gözlük. Pınarlarında birer damlacık çapak tomurcuklanmış, kısık, çizgi gözler. Yandan uzamış beş on telin örttüğü çıplak bir baş. Konuşurken, hiç kopmayan tükürükten bir iplik iki dudağının arasında uzayıp kısalıyor. Güzel, kibar giyimli. Usta elinden çıkmış, ağır İn-

giliz kumaşı, tertemiz bir elbise. Kravat, biraz gevşek bağlanmış. Pabuçlarında toz yok. İnce yapısına uymayan iki kocaman el ve kalın, katı parmaklar...

Konuşurken, her sözün başı «Hazret» ti, sonu «Hazret!»

Ne zaman karşı karşıya gelsek, gözümlerim, iki dudağı birbirine teyelleşen beyaz ipliğe takılırdı. Başlardım fenalık geçirmeğe. Birkaç kere sendelediğim oldu. Bayılmadım nasılsa...

Bir gün odasına dâvet etti beni. Üst katta, caddeye bakan, küçük bir odaydı bu...

Galiba İstanbul'un en eski, en harap, en bakımsız konağıydı Matbaa-i Ebüzziya... Her merdiven basamağı çökük, her döşeme tahtası çatlak, her duvar yıkık, her kapı menteşelerinden fırlaktı. Ses vermeyen tek adım atamazdınız bu binada...

Velit bey'in odasında bütün eşya, masa, költük, kanape, kitap, ne varsa, kalın bir toz kılıfı içindeydi.

Bir merakı vardı Hazret'in: Kafeste... Bilin bakayım, ne beslenir kafeste?... Kanarya, Saka, Bülbül, İskete?... Hayır!

Tavuk, Horoz, Kirpi, Papağan?.. Hayır!

Velit bey fare beslerdi kafeste: Her akşam çanağına su koyarak, önüne pastırma, sucuk, peynir dilerek...

Ara sıra, biz konuşurken o cıklardı içimi ısırırçasına...

Soramazdım bu merakın nedenini... Terbiyesizlikten daha çirkin bir terbiye vardı bizim zavallı gençliğimizde!

Bizim Yokuş akşamları Sirkeci'de toplanırdı: Steinburg birahanesinde. Büyüklerin köşeleri vardı: Ahmet Rasim'in, Mahmut Sadık'ın, hattâ Yunus Nadi'nin bile...

Bir akşam, Süleyman Nazif geldi bizim masamıza, elinde Abdülhak Hâmit'in «Mâhut Herif» başlıklı bir hicviyesi ile... Mâhut Herif kimdi bilir misiniz?... Kendisi!

Kurtuluş Savaşındaki hizmetleri ile

VELİD EBUZZİYA ve "TEVHİD-İ EFKAR"

1921'den sonra TEVHİD-İ EFKAR Adıyla yayınlarını sürdüren gazetelerin de, Kurtuluş savaşıyla ilgili haberleri okuyucu zamanında yetiştirebilmek için çaba harcayan velid, silah ve cephane kaçırmakla gö-

revlendirilen M.M. grubunun üyeleri arasında da yer almış bulunmaktaydı. O dönemde İstanbul'daki Milli Müdafaa teşkilatının bir kısmı ihtiyaçlarını karşılayan biricik müesse, "EBUZZİYA" Basimevidir.

Mehmet Nuri İnüç

B.Y.Y.O. Müdür Yardımcısı

"Velid, hareket emrini matbaasında almıştı. (Tevhid-i Efkâr) ın Yazışlarını arkadaşlarına devretmedi. Kardeşi Talha sanatoryumda hayatının son demlerini geçiriyordu O'na, son günlerinde bir teselliname göndermeliydi. Alelacele bir şeyler karaladı ve aldığı görevin önemini de anlatmak istedi. Belki de Veda etmek için zarf içine bir de fotoğrafını koydu. Bu yoldan dönmek de vardı. Matbaada ilgililere uzun bir talimat da verdi. Bir iki arkadaşının onun uzun bir memuriyete çıkmakta olduğunu öğrenmişti."

Yukarıdaki satırlar (işgal senelerinde M.M. grubunun gizli faaliyetleri) ni içeren ve Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi encümeni Başkanlığının 13 Haziran 1946 tarihli 3613 sayılı talimatları üzerine emekli Tümgeneral Halil Kemal Koçer tarafından yazılan (Kurtuluş Savaşlarımızda İstanbul) adlı kitaptan alınmıştır.

Amacımız Türk gazeteciliğinin (Hırçın ismi) olarak nitelendirilen Velid EbuZZiyya'nın Kurtuluş Savaşı yıllarında işgal altında bulunan bölgelerden Anadolu'ya silah ve cephane kaçırmada gösterdiği kahramanlık ve yurtseverlikle ilgili çalışmalarını aydınlığa çıkarmaktır.

Tanzimat döneminin ünlü gazetecilerinden Namuk Kemal, Şinasi, Ağah efendi, Ali Suavi ve Ziya Pa-

şa'nın mücadele arkadaşı olarak Basın Tarihimizde yer alan EbuZZiyya Mehmet Tevfik'in oğlu olan Velid EbuZZiyya, Mondros müzakeresini izleyen günlerde Tasvir-i Ef-kâr gazetesinin yayınlarını yönetmektedir. Teokratik ilkelere müsamaha kabul etmez şekilde bağlılığı nedeniyle muhafazakâr bir gazeteci olarak nitelendirilen ve kendisine (muhafazakâr) denmesinden hoşlanan (1) Velid EbuZZiyya aynı zamanda mağrur ve inatçı bir gazeteci olarak tanınmaktadır.

1921 den sonra Tevhid-i Efkâr adıyla yayınlarını sürdüren gazetesinde, kurtuluş savaşıyla ilgili haberleri okuyucuya zamanında yetiştirebilmek için çaba harcayan Velid, bir yandan da İnebolu yoluyla Anadolu'ya silah ve cephane kaçırmakla görevlendirilen M.M. grubunun üyeleri arasında yer almış bulunmaktadı.

O'nun bu gizli görevi, Kemal Koçer Paşanın aşağıya aldığımız satırlarında şöyle dile getirilmiştir:

"Velid ve Bilâl (LADİL) vapurunu İneboluya götürmek emrini akşam üzeri almışlardı. Çöllerde kolordu yaverliğinde, en buhranlı vaziyetlerde emir alan ve bunun ifasına alışmış olan Bilâl (2) için sabahleyin erken yola çıkacak vapurda isbatı vücut etmek güç bir iş değildi.

Velid de bu hayata henüz girmişti. Evinden düşman sınırları kaldırılmış, sürülmüş, (3) Uzun müddet menfasında inlemiş birisi olmakla beraber, kaçakçılık bu ağır şartlar altında cephane kaçırmak, onun için bile kolay sayılmayan bir işti. kendisi arzusunun izhar etmişti. Vazifeye de koşmaya mecburdu. Teşkilata girerken tehlikeleri de göze almak mecburiyetindedirler.

Velid, siyaset okulunun bu çelimsiz mezunu. Şimdi bu acılıkları bizzat tatmalıydı. Söylemek, yazmak ve istemek yalnız bunlar hüner değildi. Soylediğini yapabileceğini de isbat etmeliydi. O grubunun faaliyetinin devamı müddetince, en fedakâr ve vefakâr bir emir zabiti gibi ve daima sarsılmaz bir itaatle çalıştı ve muvafak oldu." (4)

Kemal Koçer Paşa'nın anılarında göre, çok fazla yüklenmiş olduğu için denize açılmasında büyük tehlike olduğu şüphesiz bulunan bu küçük İtkenenin kaptanı Bolşevik Rusyadan kaçmış ihtiyar bir Rus'tur. Gemide diğer ihtiyaç maddelerinden, araç ve gereçten başka 40.000 adet mermi bulunmaktadır. Bu nedenle vapur kupeşesine kadar suya batmıştır. Altı gün süren bir

Devamı karşı sayfada

VELİD EBUZZİYA — "TEVHİD-İ EFKAR"

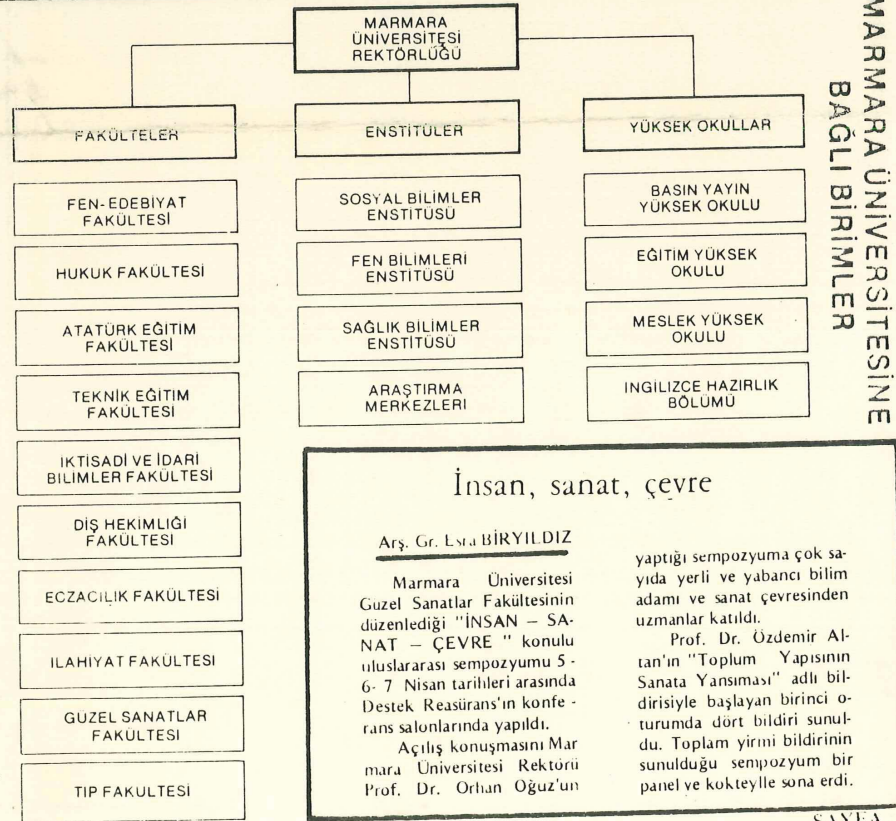
deniz yolculuğundan sonra İneboluya varılmış ve bu gizli yolculuk bir çok defalar aynı heyecan ve aynı tehlikelerle tekrarlanmıştır. Böylece Anadolu'da Kurtuluş Savaşı sürdüren milli ordunun cephaneye ihtiyacı, İstanbul'da gizlice faaliyette bulunan M.M. grubu üyelerinin hayatlarını hiçe sayan hizmetleri mukabilinde İnebolu ve Samsun yoluyla karşılanmıştır.

O dönemde İstanbul'daki Milli Müdafaa teşkilatının bir kısmı ihtiyaçlarını karşılayan biricik müesse, EbuZZiyya Basimevidir. Teşkilatın kullandığı bütün gizli evrak burada basılmış, milli ordu için lüzumlu beyannamelerin ve sair

evrakın basılmasında sadece bu basimeviden gizlice yararlanılmıştır. Anadolu'da başlatılan direniş hareketini kumandanına sempatik gösteren Kurt Mustafa - Sait Molla işbirliğine karşı, gazetesinde yayınladığı çeşitli makalelerle fikir savaşının örneklerini veren Velid EbuZZiyya, suçlu olarak çıkarıldığı İstanbul 2. ceza mahkemesinde (Reis beyefendi meşru hükümet Ankara'da dır) diyecek kadar cesaret gösterebilen bir gazeteci olarak tahire geçmiş bulunmaktadır

1- Cihat Baban — Son Havadis—
26 Şubat 1984

- 2- Kurmay Binbaşı — Daha sonra Albay olmuştur. M.M. grubu üyesidir.
- 3- İngiliz Yüksek Komiseri Ro-beck tarafından 27 Mart 1920 de Maltaya sürgün edilmiştir. O sırada Tasvir-i Efkâr gazetesi sahibi ve İstanbul gazeteciler cemiyeti başkanı olan Velid EbuZZiyya'nın suçu, Ali Rıza Paşa kabinesi zamanında Mustafa Kemal Paşa ile ilişki kurması ve Paşa ile röportaj yapmak üzere Rusen Efendi Anadolu'ya yollaması'dır. Bilâl N. Şimşir - Malta Sürgünleri— 1976 (Sh.206)
- 4- Tüm General Kemal Koçer —Kurtuluş Savaşlarımızda İstanbul 1946 Sh.46

TASVİR ailesi, bugün kaderin omuzlarına yüklediği ikinci bir kederle muztarıptır:

Gazetemizin sahiplerinden Cihad Babanın babası Hikmet Baban, uzun müddettir müptelâ olduğu hastalıktan kurtulmıyarak dün sabah saat 5 de hayata gözlerini yumdu.

Abdülhamit zamanında hürriyet mücadelesine atılmış olanların hepsi Hikmet Babanı pek yakından tanırlar. Çok genç yaşında iken istibdada, zulme isyan ederek, mücadelesine devam için Avrupaya kaçan merhum, gerek Cenevrede ve gerekse sonradan geçtiği Mısırda jön Türklerle beraber vatanın hürriyete kavuşması için çalıştı (Devamı Sa. 3 Sü. 5 de)

Birleşmiş Milletler genel kurulu ikinci toplantısını bugün yapmıştır. Yarın güvenlik konseyi için seçim yapılacak ve genel kurulun en mühim vazifelerinden biri bu olacaktır. Güvenlik konseyinde bulunacak 11 üyeden 5 i Fransa, Çin, İngiltere, Amerika ve Rusyanın delegelelerinden ibaret olup bunlara ilâveten daha 6 üye seçilecektir. Yedek devletlerden her biri kendilerine müzahir olacak adayların seçilmesini temin etmek için gayret sarfedeceklerdir. Bu itibarla kulislerde hararetili mücadeleler olacağı muhakkaktır. Herhalde İngiliz dominyonları ve güney Amerika ityeleninden bazı delegelerin seçileceği şimdiden tahmin edilmektedir. Genel kurultaki görüşülecek mühim meselelerden biri de atom komisyonunun kurulması meselesidir. Bu komisyonun kurulması

nel kurulu kanlık seçtikleri müddet devam ne göre R Spaak'ın bu gibi İng devlet adasıdır. Hatta letler genel için Spaak mesisi de m Bugün ya rayna dele

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.356

Arı
cun
il

Koruyuc
ta devlet
gunu bugü
Arnavutl
şerefine bu
bayram ol

G

Birinc
Ank
bağ

Birinci
yıldönümü
üniversites
200 den fa
tubu aldık
TASVİR (M
«Biz, Ar
ri Birinci
yıldönümü

HİT

Bakışlar

Velid Ebüzziyanın hatırası

12. 1. 1946

Peyami Safa

TÜRKİYE, Türk gazeteciliği ve Tasvir, Velid Ebüzziyasız kalalı bugün tam bir sene oluyor. Demokrasi mefhumunun eski itibarını birdenbire kazanıp kucaktan kucağa gezdiği ve şımartıldığı bugünlerde, Velidin hâtırası Türk gazeteciliğinin gururunu artırmalıdır. Çünkü o, kelimenin her manasile demokratı: Halk adamı manasile demokrat; o kadar demokrat ki, bütün meslek hayatında avamfriplikle itham edildiği çok olmuştur. Mücadele adamı manasile demokrat; o kadar demokrat ki, sık sık münakaşaya atıldığı için hırçınlıkla itham edildiği de çok olmuştur. Hükûmete karşı icap ettikçe halk safında cephe alan adam manasile demokrat; o kadar demokrat ki, menfilikle itham edildiği de çok olmuştur.

Neslinin gazetecileri arasında Namık Kemal an'anesini devam ettiren Velid Ebüzziya için demokrasi, rejimler arasında bir rejim olmaktan çok fazla bir şey, insanın doğarken sahip olduğu ve nefes almak kadar tabii haklarını ifa

de eden, sanki eşyanın tabiatine dahil bir nizamı. Onun göziünde insan olmak demokrat olmak demektir.

Bütün ömründe ve meslek hayatında bu kanaati vücudunun beyin ve yürek gibi ayırmaz uzuvlarından biri gibi taşıdı. Sanki bu inanç onun ruhundan etine geçerek varlığının tam şartı olmuştur. Velidin kavgacılığı, hakikati fikirlerin çarpışmasında arayan Namık Kemal mektebinin en mukaddes kanununa sadık kalmayı bir gazeteci için en yüksek vazife telâkki ettiği içindi.

Dosta ve düşmana karşı, bugün Türkiyede duyulan demokrasi özleyişinin, dünya politikasına ayak uydurmak için alelacele uyanmış sahte bir temayül olmadığını, Türk gazeteciliği, Velid gibi iliklerine kadar demokrat evlâdının hatırasile de isbat edebilir.

Demokrasiye doğru yeni bir Türk hamlesini zarurî bulanlar, Velid Ebüzziyanın ruhuna bir şükran fatıhası daha yollamanın tam günü olduğunu unutmaları.

ar

mi?

ladi

ASVİR)
lâl Ba-
küllikle-
cağına
bilgisi.
Fuad

Celal
ta mer-
lazırlık-
elâl Ba-
da bek

k

atle

Bakanlı-
ları iza-
el arttır-
geçleştiri-
derek A-
açılma-
alisi Akif
3 de)

BÜGÜN ölümlüde ilk yıldönümü olduğunu Ziyad'dan duyduğum zaman hatıram bir hava tabakasını boğulduğundan düşer gibi sarsıldı. Daha dün, diyordunuz; evet, daha dün Alman hastanesinden şifa haberini beklemiyor mu idik? Bana selâmını iyilik ümitlerine sarıp yollayan gene Ziyad değil mi idi? Sonra bir karahaber ve bir matem kâfflesi, sadece bir ömrü dolduran bir lütem mücahedesi sanımlığının mülahazile toplanmış saf saf muazzam, kâmil, bür bir kâffle.

Şeref sokağına nispetle sokulan ihtirashatı uhred bir elle serpilmiş bir sükkün yazgıdır altında söndürmek istiyen sessiz vakur bir göçüş, bir darıfı hazin bir teyyit!

Fakat niçin bu bir teyyit diyoruz, niçin ölümlüden bir yıl geçti sanıyoruz? Hakikatte o gün gördüğümüz kâffleyle o kâffilenin temsili ettiği bütün bir İrfan Âlemi, bir Türk ve fazilet Âlemi onu teyyit değil, onu belki eşittir.

Kendi öldüğü gün adı basıyan şeref tarihine doğan Velid'i bugün de işte o ebedilik yolunun ilk yıl merhalesinde selâmlıyoruz. Velid Ebüzziya, şüphesiz, bu selâmlarımızın en halisini, en içten gelenini hak etmiş olanlardandı. Soyadını değil, babasının adını matbaacılığımızın bir arması olarak alabileceğimiz Velid, daha Paris'te tahsilde iken memleketimizin faze mevrutiyetine eğilince üyelerinden toplanmış hepcece yollanmıştı; belki adı da kendisi koyduğu Tayyare adlı bir âhır zaman Mehdisinçen Türk vahasına şahk veriyordu. Şinâf'ın ettiği (Tasvirî Elhâk) bayrağını Velid'in babası bir inkâbın ş-

Hakkı Tarık US

Ruhuna fatiha

(Beynelâhden devam)

arı habire getirdi ise Ebüzziyanın iki oğlu, Tâhâ ve Velid, onu bir sancağa getirtilmiş gibi elinde tuttu; bir nâilletin hak ve hürriyetini korumakta sancağı ta, sancağı tutan da gurupını dardı.

Velid, bir cemiyetin kıyamını iç ve ruh tarafında arayanlar ve bulucularında, onun İslâm davasına gelmiş bir tasavvufî karakterini silvâde gâliblik mücahedelerden bekliyoruz. Zâferle pürvâki hayâletleri, Velid, Türk milletini aydınlatıyor. Kendi teyyitleri ile ille kâbil üstün buluyor. İstiyen kâffleleri yetmiş kâbil olarak kabul ediyor. Onunla şöyle deriz: Kâbilin gördüğü. Büyük Mehdî'nin ille o da "Tevhit idi" dediği ille ile enâmın dirâhîni. Bütün insanları birleştiriyor. Bir aklilem yüksek yârâğı içinde uyandırdı; bir Türk dâhlen o İslâm diyor, İslâm "Türkün kâmil mertebesi" biliyordu. Onu arandıktan gelip olan hastalığından birkaç hafta önce ona en büyük arkadaşlık eden kitap dolu inziva köşesinde gördüğünü zaman - eski bir mesel arkadaşlığı ile karşılanmış olduğunu verdiği bir zâf ile olacak - belki kâffilenin bu herkesle bir kâffilenin veya sırası ve mesleği basımlarına kâffilenin islahatına götürüp aydınlatmak için ne kadar çok konuşmuştu?

Velid vefatı adamdı. Vefatının uğradığı ihâretler onu gleden şikâyet harâbetledi. Fikir ve kalemî Türkçeyin islahatına ve fâriak bütünlüğüne vakıf olmuştu. Belli ki bir nâilletin bir hükümet politikası içinde zorlanmaya saba ve tahammül göstermesi müht ulvâ ve cenâba uğruyordu. Bu son harbin gâlibide Velid Ebüzziyanın ille kâbil kâffilenin...

yanın hiç imza istemeyen yazıları için girdiğimiz son safhalar düşünülüp te titrenmiş bir yürekten sızıyor, dökülmüş yürekten sızıyor. Bu gâlibide görseydi endişelerinin tahakkükünden azad olduğunu; fakat Türkün aklını düşünmüş yüksek tutacak olan yarıları görmüş olmasından o da, biz de pek sevirdik. O bana şimdi gözle görmedi ise inanarak teslim olduğu âlem içinde elbette ruhu görür. Onun sevdiği dile söyliyelim:

Aziz ruhuna fatiha!
Hakkı Tarık US

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.356

Bakışlar

Velid Ebüzziyanın hatırası

Peyami Sa

T... de eden, sanki eynanın tabiatı

TURKIYE, Türk gazeteciliği ve Tasvir, Velid Ebüzziyasız kalalı bugün tam bir sene oluyor. Demokrasi mefhumunun eski itibarını, birdenbire kazanıp kucaktan kucağa geçdiği ve şumartıldığı günlerde, Velid'in hatırası Türk gazeteciliğinin gururunu artırmalıdır. Çünkü o, kelimenin her manası ile demokratı; halk adamı manası ile demokrat; o kadar demokrat ki, bütün meslek hayatında avamfripilikle İhsan ettiği çok olmuştur. Mücahed adamı manası ile demokrat; o kadar demokrat ki, nihâlik mücahedeye stâdîk gele...

de eden, sanki eynanın tabiatına dahil bir nizamdı. Onun gözünde insan olmak demokrat olmak demektir. Bütün ömründe ve meslek hayatında bu kanaati vücudunun beyin ve yürek gibi ayrılmaz uzuvlarından biri gibi taşıdı. Sanki bu inanç onun ruhundan etine geçerek varlığını tam şartı olmuştu. Velid'in kaygı ettiği, hakikati fikirlerin gerçikliğinde arayan Namık Kemal mektebinin en mücahedesi; kâffilenin sadık kâffilesi bir gazeteci için en yürek zarfı ile kâffile ettiği içindi.

Bakışlar

Velid Ebüzzıyanın hatırası

Peyami Sa

Türkiye'nin en büyük gazetecisi de olan zeki insanın tabii

Peyami Safa

TÜRKİYE, Türk gazeteciliği ve Tasvir, Velid Ebüzzıyasız kalalı bugün tam bir sene oluyor. Demokrasi mefhumunun eski itibarını, birdenbire kazanıp kucaktan kucağa gezdiği ve şımartıldığı bugünlerde, Velid'in hatırası Türk gazeteciliğinin gururunu artırmalıdır. Çünkü o, kelimenin her manasıyla demokraftı: Halk adamı manasıyla demokrat; o kadar demokrat ki, bütün meslek hayatında avamcilikle itham edilmediği çok olmuştur. Mücadele adamı manasıyla demokrat; o kadar demokrat ki, sık sık münafıklığa atıldığı için hircilikle itham edildiği de çok olmuştur. Hükümete karşı icap ettiği halk safında cephe alan adamı manasıyla demokrat; o kadar demokrat ki, menfiliğe itham edildiği de çok olmuştur.

Neslinin gazetecileri arasında Namık Kemal'ın ardını devam ettiren Velid Ebüzzıya ile demokrasinin, rejiminin, devletin bir nefes aldığı çok fazla bir süre boyunca düşünmek kadar tabii haklarıdır.

de eden, saati eşyanın tabiatına dahil bir nizamdı. Onun gözünde insan olmak demokrat olmak demektir.

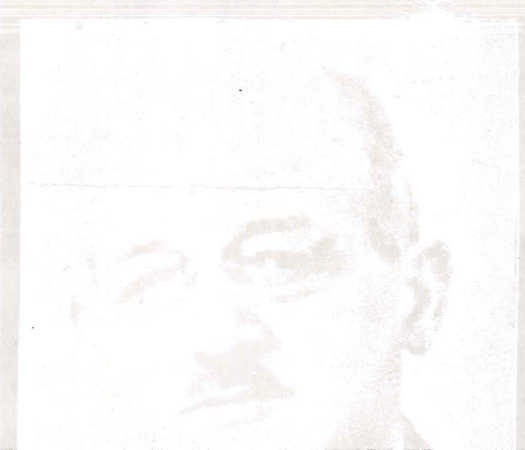
Bütün ömründe ve meslek hayatında bu kanaati vücudunun beyin ve yürek gibi ayırmaz uzuvlarından biri gibi taşıdı. Sanki bu inanç onun ruhundan etine geçerek varlığının tam şartı olmuştu. Velid'in kavgaçlığı, hakikati fikirlerin garpışmasında arayan Namık Kemal mektebinin en mukaddes kanununa sadık kalmayı bir gazeteci için en yüksek vazife telâkki ettiği içindi.

Doğa ve düşmana karşı, bugün Türkiyede duyulan demokrasi özleyişinin, dünya politikasına ayak aydurmak için alelacele uyanmayı sahte bir lehayül olduğuna, Türk gazeteciliği, Velid gibi ilklere kadar demokrat evladıdır. Hatırasıyla da isbat edebiliriz.

Demokratide doğru yarı bir Türk gazetecisi zarafet hakikati, Velid Ebüzzıyanı ruhsuna bir süksun hatırası daha yolumuzun son günü geldiğünü anıttı.

Hazin bir yıldönümü

Ebüzzıyazade Velid'i geçen sene bugün kaybetmiştik

munakazaya atıldığı için hür-
cunlukla itham edildiği de çok
olmuştur. Hükümete karşı
ıncap ettikçe halk safında cep-
he olan adam manasile demok-
rat; o kadar demokrat ki,
menfiliğe itham edildiği de
çok olmuştur.

Neslinin gazetecileri aramız-
da Namık Kemal an'asının
devanı ettiren Velid Ebüzziya
için demokrasi, rejim'ler ar-
sında bir rejim olmanın çok
fazla bir şey, insana doğar-
ken sahip olduğu ve uzağı al-
mak kadar tabii haklarını Ha-

şındı.
Dosa ve düşmana karşı,
bugün Türkiye'de duyulan de-
mokrasi değişimin, dünya
politikasına ayak uydurmak
için alelacele yapılan, sahte
bir temayül olduğunu, Türk
gazeteciliği, Velid gibi ilkle-
rine kadar demokrat esliidi-
miş hıbrasile de isbat ede-
bilir.

Demokrasiye doğru yarı bir
Türk insan'ınin zaruri bulan-
lar, Velid Ebüzziyaya vaktine
bir sülsün faaliyet daha yol-
lanıncaya kadar gıbil olduğunu
unutmamalıdır.

Hazin bir yıldönümü

Ebüzziyazade Velid'i geçen
sene bugün kaybetmiştik

Mehmed Ebüzziyazade Velid 1884 - 1945

35 senelik gazetecilik hayatında, bütün varlığı ile, yalnız ve yal-
nız memleket menfaati için çalışmış, didinmiş ve bu uğurda şahsi
menfaatini huzur ve rahatını daima feda etmiş Ebüzziyazade Velid'i
kaybettiğimizdenberi bir sene oluyor. Ebüzziya ailesinin gazetele-

MEYDAN

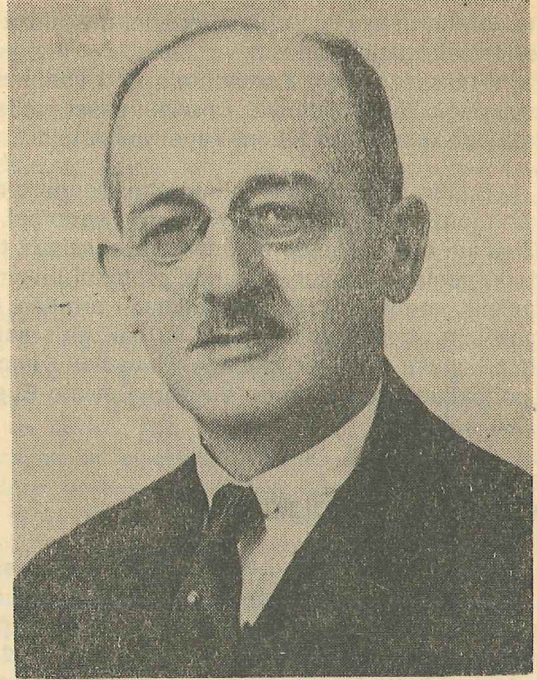
OCAK 1978

No. 553-35

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 3E.356

Ölümünün 22 nci
yıldönümünde

Velid Ebuzziya

VELID EBUBZIYA

Cihad Baban

«İstanbul Basın Birliği'nin kendi hakkında verdiği hüküm şudur: —TÜRK MATBUATININ YÜZAKI— Bu tavsif Velid Ebuzziya'nın karakter ve şahsiyetini izaha kâfidir.» (1)

Pek çok mensubunun zaman zaman birbirine en ağır hakaretler savurduğu, birbirinin yüzünü kapkara çamurlarla bulduğu Babîâli yokuşunda, «Yüzakı» sıfatı alan, cenazelerine resmî tek bir görevli gönderilmekten tipi ve fırtına altında her sınıftan binlerle insanın katıldığı bu gazeteci acaba kimdir?

Velid Ebuzziya, Konya'nın Şereflikoçhisar'ına, Horasan'dan göç edip yerleşmiş Şerefî aşiretindedir. Horasan'lı at çeken Hasan oğullarından, gazeteci ve yazar Ebuzziya, Tefik Bey'in küçük oğludur. Galatasaray'ında orta öğrenimini görürken, babası ve ağabeyi Talha Bey'in, Abdülhamit tarafından, Konyaya sürgün edilmeleri üzerine mektepten atılmış beş yıl ev hapsinde tutulduktan sonra Sen Benua (Saint Benois) fransız mektebini bitirebilmiş, İstanbul Hukuk Mektebi (Hukuk Fakültesi) ve 1908 inkılabından sonra da Paris «Siyasal Bilgiler Okulu»nda (Ecole des Sciences Politique) okumuştur.

Babasının ve ağabeyinin çıkarmaya başladıkları «Tasvir-i Efkâr»da (1912'de) gazeteciliğe başlamıştır.

TÜRKİYE'YE İLK ROTATİF BASKI MAKİNESİNİ GETİRDİ

Babasının ölümünden sonra (1913) ağabeyi Talha Bey'in devam ettirdikleri Tasvir'i Efkâr'da Velid Bey başyazarlığa başlamıştır. Batı anlamında gazeteciliği ruhunda taşıyan Velid Bey, bu sahada Batı gazetecilerinde görülen bütün yenilikleri memleketimize getiren kimse olmuştur. O zamana kadar düz makinelerde basılan gazeteleri rotatif makinele-

Gazeteciliğimizin hocası olalıdan beri, Babîâli'de pek çok gazeteciye «Yüz karası» damgası vurulmuştur. Ancak, «Babîâli'nin yüz akı» sıfatı, bu güne kadar tek bir gazeteciye nasip olmuştur o da **VELİD EBUBZIYA**'ya.

Türk gazeteciliğine bir çok yenilik kazandırarak, Batı tarzında gazete anlayışını memlekete sokan ve gazetesi «TASVİR-İ EFKÂR»ı gazetecilik okulu haline getiren Velid Ebuzziya 11 Ocak 1945'de gözlerini dünyaya kapamıştı.

İstanbul Basın Birliği'nin kurucusu ve o zamanki Başkanı, gazetecilerin piri rahmetli Hakkı Tarık, Basının bu büyük kaybını, gazetesi VAKİT'te üç sütun üzerine, şu başlıkla veriyordu:

«BABIÂLİ'NİN YÜZ AKI ÖLDÜ»

Ertesi gün kaldırılan ve bir tek resmî sıfatlı kimşenin katılmadığı cenazesinin ardında onbini aşan bir halk topluluğu vardı.

Reşat Ekrem Koçu, bu cenaze merasimini şu satırlarıyla tarihe maletmiştir:

«Kar bir karış, tipi bütün dehşetiyle devam ediyor. Bayezit camii'nin musalla taşlarında iki tabut... biri Velid Ebuzziya'nın, öbürü General Ali Fuat Cebesoy'un validesi Zekiye Hanımın.. Namazlar kılındı, cenazeler kalkıyor.. Bando, yüz kişi kadar resmî temsilciler, polisler, askerler, Zekiye Hanımın tabutunu almış Vezneciler'e doğru yürüyor, Şopen'in cenaze marşının nağmeleri, karayel ile savrula savrula uzaklaşıyor.. Velid Bey Yenikapı istasyonuna, oradan trenle Bakırköy'üne gönderilecek. Bando yok, resmî temsilciler yok, ama tabutun ardında koca İstanbul şehri var, tabaka tabaka, sınıf sınıf Türk milleti var..» merhum Reşat Ekrem yazısını şu cümle ile bitiriyor:

KİŞİLİĞİ VE FİKİRLERİ

Velid Bey, memlekete zararlı olduğuna inandığı her kararın, her tutumun karşısında tereddüt-süz dikilen, rastladığı ve haksız telakki ettiği olaylara derhal isyan eden mücadeleci bir karaktere sahipti. Kuvvetli ifade tarzı, yazılarını zevkle okutma kabiliyeti tenkitlerini etkili kıları. **Hastalık denince derecede vatanına ve milletine bağlıydı, muhafazakârı, fakat asla mutaassıp değildi, bir milletin muhafazakâr olmadan, gelenek ve göreneklerine bağlılığını korumadan ilerlemesinin mümkün olamayacağına, temelsiz hiç bir şeyin ayakta duramayacağına inanmıştı.** Muhafazakârlığın olumsuz olduğunu ileri sürenlere Japonya'yı, İngiltere'yi örnek olarak verir, onların aşırı dereceleri bulan muhafazakârlıklarının ilim ve teknikte, modern dünyanın en ileri seviyesine varmalarını önlemediğini söyler, Türkiye'nin de asırlara dayanan köklü varlığını, benliğini muhafaza etmesi sayesinde, yine eskiden olduğu gibi, Türk milletine lâyık olan seviyelere ulaşabileceğini iddia ederdi.

Velid Bey'in hayat ve fikirleri, Basında muarızlarla geçen münakaşaları, kuvvetli tenkidleri, müca-deleleri ayrı ayrı üzerlerinde durulması gerekli önemdedir. Burada sadece tarihimize mal ettiği iki hizmetini hatırlatmakla yetineceğiz.

16 Mart 1920 sabahı, İngiliz kuvvetleri mütareke hükümlerini hiçe sayarak resmen idarelerindeki İstanbul'u fiilen de işgale başlamışlardır. Bir manga silahlı İngiliz askeri, Şehzadebaşı karakolunda koşullarında uyumakta bulunan, silahsız askerî bando erlerini, uykularında süngüleyip şehid etmişlerdi. Facia, Çağaloğlu gazete idaresinde kalan Velid Bey'e anında duyurulmuştu. Velid Bey fotoğraf makinesini kapmış, öldürülmeyi hiçe sayarak, şehidlerden başka kimse bulunmadığı karakola girmiş, henüz kanları kurumamış mehmetçiklerin birer birer resimlerini çekmiş, sonra bunları binlerle çoğaltarak Anadolu'ya, millî hareketi alevlendirmek amacıyla, yollamıştı. Tarihe mal olan bu zulüm belgelerinin Velid Bey'in himmetine borçluyuz. (Bu resimleri Anadolu'ya kaçırılan bir adam yakalanmış, işkence ile konuşturulmuş, Velid Bey tutuklanmıştı, sonra da bu olay Malta'ya sürülmesi için yeni bir neden olmuştu. Ağabeyi Talha da meşhur Bekirağa bölüğü zindanına hapsedilmiştir.)

LORD CURZON'UN OYUNU

Velid Bey Lozan muahedesi sırasında Türk Heyetiyle birlikteydi. Muahedenin imzalanması merasiminde bu yenilgiyi bir türlü hazmedemeyen Türk düşmanı İngiliz baş murahhası Lord Curzon, hiç değilse İngiltere'nin ve mağur mütteliflerinin Türk zaferi önünde baş eğmeye mecbur kalışlarının fotoğrafla belgelenmemesi için, verdiği bir emirle, merasim salonuna hiç bir fotoğrafçı alınmamasını sağlamıştı. Türk gazetecilerinin arasında fotoğraf kullanmasını bilen makinesi olan sadece Velid Bey'di. Velid Bey derhal durumu İsmet Paşa'ya bildirdi, Paşa İngiliz murahhasına fotoğraf çekilmesine müsaade edilmezse Türk Heyetinin imzaya gelmeyeceğini söyledi. Bu ciddi tepki üzerine Lord Curzon verdiği

emri geri almış ve «sadece Türk gazetecilerinin resim çekmelerine» müsaade etmiştir. Lord Curzon yine samimi değildir, Türk gazetecileri arasında o güne kadar fotoğrafçı göstermemişler, içlerinden birinin amatörce bu işi başaramayacağına emindir. Velid Bey fotoğraf makinesiyle salondadır, imza merasimi başlamak üzereyken, Lord Curzon bir oyun daha oynar, imza merasiminin yapılacağı büyük salonun pencerelerinin pancurlarını kapatır, o zaman henüz flaş yoktur, elektrik ışığında resim çekecek hassas film yoktur, Karanlıkta resim çekmek için ancak şeritle veya toz halinde manyeziyum yakılmaktadır. Velid Bey'de ise bu tertibat yoktur, Velid Bey çaresiz kıvranmakta, ne yapacağını düşünmektedir. **İmza merasimi de başlamıştır, tam bu sırada iyi kapanmamış bir pancurun arasından süzülen bir güneş hüzmeleri doğruca merasim masasının imzaların atıldığı kısmını ışığa boğar!! Velid Bey derhal klişe üzerine klişe almaya başlar, Lozan muahedesinin imzalanışı, fotoğraflarla belgelenmiş ve tarihe mâl olmuştur.** Bu gün elde bulunan ve büyük zaferimizin tacı olan anlaşmanın, kitaplarda, dergilerde görülen resimleri işte bu Türk gazetecisinin tarihimize hediyesi olmuştur (6)

Rahmetli Velid Bey bu hikâyeyi zevkle anlatırken: «Cenabıhakkın Türk milletine bir lütfuna daha böylece şahid olduk!» derdi.

11 Ocak'ta ölümünün 22'nci yılını tamamlamış olduğu bu büyük milliyetçi gazetecinin sütun sütun kaleme alınacak özellikleri arasında sadece şu üçüne işaret edeceğiz. Siyasî tarihimizde ve Basın tarihimizde, üç defa başka başka istiklâl mahkemelerinde yargılandığı halde her birinden beraat ile kurtulabilen, yine Basın tarihimizde üç Hünkâr ve iki Cumhurbaşkanı devirlerinde gazeteleri yirmüç defa kapatılan, onbir defa tutuklanıp kırk seferden fazla mahkemeye düşen, karakış ortasında fırtınalı bir havada ufacı köhne bir gemi ile kırk bin sandık cephaneyi İngiliz filosunun arasından sezdirmeden geçirerek İnebolu'ya ulaştıran ikinci bir kimse yoktur.

Üsküdarlı şair Vasif Hoca, onun ölümüne şu tarihi düşürmüştür:

«Fırtınaya, tipiye aldırış eden mi var?
«Toprağa verilecek vatanperverin biri
«Beş namaz vakti ile çıktı tarihin üstad
«Tevhidçinin ardında koca İstanbul şehri.»

- (1) İstanbul Ansiklopedisi, Cilt: 9, Sahife: 4868.
- (2) O devirde kapatılan gazete cezası, yeniden aynı isimle çıkmazdı, Tasvir-i Efkâr şu isimler altında çıkmıştır: (Yeni Tasvir-i Efkâr, Tasvir-i Efkâr, Tesvir-i Efkâr, Tefsir-Efkar, Hak, İntihap-Efkâr, Tevhid-i Efkâr).
- (3) İlyas Sami Kalkavanoğlu: Millî Mücadele Hatıralarım, 1957 - İstanbul.
- (4) Emekli General Kemal Koçer: Kurtuluş Savaşlarımızda İstanbul, İşgal Senelerinde M.M. Grubunun gizli Faaliyeti, 1946 - İstanbul.
- (5) 21.12.1923 - 3.1.1974 İstanbul gazeteleri.
- (6) Bu resimlere dikkatle bakılırsa, pencereden giren güneş hüzmelerinin masanın imza atılan yerine isabeti görülür.

riş, tarafların savaşta elde ettiklerini muhafaza etmeleri temeli üzerine yapılınsın.

Transilvanya'nın Osmanlılara geri verilmesi gibi bazı değişiklik istekleriyle, önerinin esas padişah tarafından kabul edildiği Lord Paget'ye bildirildi.

Bunun üzerine 1698 yılının son ayında bir barış konferansı Hırvatistan'ın Karloviç (Karlofça) adlı, Tuna'nın sağ kıyısında bulunan, kasabasında toplandı. Yenenerile yenilen arasında protokol bakımından öncelik konusunda anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak için, özel olarak yapılan ve eşit giriş sağlayan dört kapusu olan bir salonda buluşuldu. İmparator Leopold'un isteği üzerine bu dört Devlete Rusya da ilâve edildi.

BANA KÖPEK MUAMELESİ YAPTILAR

Delî Petro, yalnız Azak ve civarını elde etmekle yetinmek istemiyordu. Kerç Boğazında da gözü vardı. İki yıl süreli bir mütareke ile işi bağlamak düşüncesinde idi. Ama konferansa yalnız kaldı. Leopold'a çok kızdı: «**Bana köpek muamelesi yaptılar, ceplerim boş döndüm**» diyordu.

Öteki devletler çekişmeli, çetin tartışmalardan, görüşmelerden sonra, yirmi beş yıl süreli bir barış antlaşması imzaladılar. Aracı devletlerin başta öne sürdükleri «Elde edilmiş olanı koruma (Uti possidetis kaidesi) esas itibarıyla uygulandı. Buna ufak istisna yapıldı. Avusturya Habsburg İmparatorluğu Slovenia'yı, Transilvanya'yı, Macaristan'ın geniş bir bölümünü (Temeşvar yok) aldı. Türklere, Tiza suyunun doğusunda, Macaristan'ın üçte biri kadar bir bölümü bırakıldı. **Böylece Avusturya İmparatorluğu sınırları Balkanların kapularına dayandı.** Polonya ise, Podolya'yı, Kamienic'i, Batı Ukranya'yı, Tiza'nın doğusunda bir parça toprağı aldı, fakat Moldavia'dan çekildi. Venedik'e gelince, o da Mora yarımadasını, Santa Maura adasını, Dalmaçya ve Arnavutluk'ta savaşla aldığı yerleri korudu. Ancak, Korent yarımadasının kuzeyindeki yerleri geri verdi.

Türkler kendilerine sığınmış olan Erdel Kralı Tekeli İmre'yi geri vermediler. Onu İmparator Leopold'un istediğine uyarak İstanbul'dan Anadolu'ya naklettiler. Böylelikle Macaristan'a dönmeye ihtimalini azaltmış oldular. Tekeli İmre'nin eşinin yanına gelmesine Avusturyalılarca izin verildi.

Karlofça Antlaşması, 26 Ocak 1699'da, Osmanlılarca yıldızlar ilmine (İlm-i nicum) göre uğurlu sayılan bir saatte imzalandı. Petervardayn ve Belgrad kalelerinden top atılarak barışın imzalanışı kutlandı.

Böylece onyedinci yüzyıl, Osmanlı tarihinde bir dönüm noktası ile kapanmış oldu. Arkada kalan üçyüz yıl boyunca Hıristiyan âlemince saldırgan ve yayılmacı bir devlet olarak tanınan ve korkulan Osmanlı İmparatorluğu için artık bu dönem sona ermişti. Asya'da gücünü sürdürmekle birlikte, Osman-

lılar Avrupa'da artık yenilgiler, sonunda daha kötü antlaşmalarla ülkesi küçülmeye devam edecek olan bir Devlet haline gelmiştir. **Fethilerin parlak günlerine dönüş artık kesinlikle söz konusu değildi.** Avrupa devlet adamlarının gözünde Osmanlıların, Avrupa karşısında geri kalmışlığı ve gitgide daha çok Batıya bağımlılığı siyasal bir olgu olarak kabul edildi.

Batıda, doğmakta bulunan millî devletlerce Doğu'nun gücü bertaraf edilmişti. Bundan böyle Batı ile Doğu arasındaki açık, yalnız askerlik alanında değil, ekonomik ve sosyal ölçülerle de gittikçe büyüyecekti. Osmanlı Devleti içerde, modern anlayışa göre, geri kalmıştı. Sürüp giden düşüşü karşısında gerileme yolundaki evrimi yavaş ve hatta bazen durgunluk dönemleriyle, olmuştur. Uluslararası politika sahnesinde ise, bu Devlet artık askerlik yönünden bir korku konusu değil, fakat başka bir imparatorluğun (Rusya) saldırgan yayılma politikası dolayısıyla, endişesiz doğurmuştu. Bu saldırgan güç, onsekizinci yüzyılın başında Rusya'dır.

Evet, Lord Kinros Karlofça Antlaşmasını işte bu biçimde bir dönüm noktasının işareti gibi görmekte-dir.

Osmanlı İmparatorluğu artık Avrupa'da batıya doğru genişlemeyecek, ilerlemeyecektir. Zıttıro-ruk (1606) Antlaşması ile başlayan «durgunluk dönemi» sürecektir, sonra onsekizinci yüzyılın sonlarında (1774 Küçük Kaynarca Antlaşması) gerileme, düşüş başlayacaktır. **Bu çekilme, bütün bir yüzyıl imparatorlukta ülkeler, parçalar koparacak, yeni millî Devletler kurulacaktır.** (Yunanistan, Sırbistan, Romanya gibi). Birinci Dünya Savaşı'nın ertesinde Mondros Mütarekesi ve onun ardından Sevr Antlaşması ile sınırlar Anadolu'nun bağırına kadar geri itilecektir. Adeta bağımsızlık ortadan kalkacaktır. Osmanlı İmparatorluğu çökecek, yerine millî bir Devlet —Türkiye Cumhuriyeti— kurulacaktır.

N.E.

ÇİN YEMEKLERİNİ İNCELEMELİK İÇİN

Fransa'nın tanınmış turistik tesis sahibi Claude Labey Ocak ayında içinde Çin'e bir seyahat tertiplemiştir. Ünlü iş adamı bu seyahate Fransa'nın tanınmış ahçılarından üç kişiyi beraberinde götürcektir ve Çin yemeklerinin yerinde incelenmesi için çalışmalar yapacaklardır. Verilen bilgilere göre seyahat sırasında ilk uğrak Hong Kong olup Fransız ahçıları burada büyük bir ziyafet verecekler. Lebey'in grubu bilahare Canton ve Şanghay şehrine geçecek sonra Pekin ve Nankin'de incelemeler yaparken aynı zamanda Fransız mutfağını Çinlilere tanıtmak için muhtelif ziyafetler tertipleyeceklerdir.

rine aktarmış, Türkiye'ye ilk rotatif makinesini getiren olmuştur. **Gazetelerin spor haberlerini vermeye başlayan, spor müsabakaları tertipleyen, foto muhabirliğini yaratarak olayların fotoğraflarını gazete sütunlarına aktaran, yurdun dört bir tarafında muhabirlikler kuran, harp hareketlerini gününününe haritalarla okurlara sunma usulünü çıkaran, gazete idarehanelerinde arşiv kurma zorunluğunu öğreten ve Türkiye'de ilk defa gazete tirajını ,o devir için çok önemli sayılan, 45 bin rakamına ulaştıran kimsedir.**

Ancak, Velid Ebuzyiya Bey'in özellikleri teknik alanlardaki öncülüklerinden ibaret değildir. Velid Bey, Türkiye'de fikir ve kanaatlerinden, ne bahasına olursa olsun dönmeyen, inançlarına sıkı sıkıya bağlı olan bir kimsedir. O kadar ki, hayatı boyunca mâruz kaldığı baskılar, tehditler, hapisler, şahsî çıkar teklifleri, onu hiç bir zaman yolundan alıkoymamıştır. 1912-1918 arasında sekiz defa örfî idare mahkemelerine verilmiş, gazetesi onbir defa kapatılmış (2), 8 kere gazetesinin ismini değiştirmeye mecbur kalmış, kendisi hapsedilmiş, fakat, yine de yolundan döndüğü görülmemiştir.

MALTA SÜRGÜNÜ

Mütareke yıllarında, işgal kuvvetlerine karşı sürdürdüğü mücadelesinde beş defa tutuklanmış, hapse atılmış, yine sindirilememiştir. Nihayet İstanbul'un işgalinden sonra İngiliz idaresi, Velid Bey'in İstanbul'da gizli mukavemet örgütü kurduğunu ve Anadolu'ya adam ve silah kaçıran (M.M.) grubunun başlıca elemanlarından olduğunu tespit ederek kendisini Malta adasına sürmüş, gazetesi kapatılmış, kardeşi hapsedilerek ölümüne sebep olunmuştur. **Ancak, Velid Bey yine yılmamış, Malta'dan kurtulur kurtulmaz, yeniden gazete çıkararak (Tevhidiefkâr)la İstiklâl savaşının İstanbul'da sözcülüğünü yapmaya ve yine (M. M.) Grubu teşkilâtıyla silah kaçırma faaliyetine devam etmiştir. (3)**

Velid Bey büyük zaferden sonra kendi hür düşüncesiyle Ankara'yı eleştirmeye başlamıştır. Bunun üzerine tekrar tutuklanmış ve İstiklâl mahkemesinde, «vatanı ihanet» iddiasıyla yargılanmıştır. Ancak, bu muhakeme sırasında, İstiklâl savaşında yaptığı hizmetler ve 40 bin top mermisini ve diğer cephaneyi Anadolu'ya kaçırmayı ve Ankara Hükûmetine sağladığı (4) bu hizmetinin de İstiklâl madalyası ile mükâfatlandırıldığı bilindiği için, İstiklâl mahkemesince beraat ettirilmiştir. (5)

Velid Bey'i İstiklâl mahkemesi de korkutamamış, yine gazetesinde fikirlerini ısrarla müdafaa ederek idarecileri ürkütmeye devam edince bu sefer de «**Şeyh Sait isyanına sebebiyet vermek**» gibi ağır bir suçlama ile gazetesi «Tevhidi efkâr» kapatılmış, kendisi tutuklanmış ve (Elazığ) İstiklâl mahkemesine yollanmıştır. Aylar süren muhakeme ve tutukluluktan sonra, Velid Bey yine beraat etmiş, kendisiyle birlikte yargılanan ve beraat eden diğer İstanbul ve Anadolu gazetecilerine (Eşref Edip, Ahmet Emin Yalman, İsmail Müştak Mayaktan, Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Suphi Nuri İleri, Abdülkadir Kemalî, Ahmet Şükrü Esmer, Sadri Edhem, Gündüz Beyler) bir daha gazete çıkarmamaları tavsiye edildiği halde, Velid Bey'e gazetesini tekrar çıkarması hakkı da verilmiştir.

LOZAN ANTLAŞMASINI TÜRKİYE CUMHURİYETİ ADINA İMZALAYAN İSMET İNÖNÜ.

YENİDEN TASVİR-İ EFKÂR'I ÇIKARTTI

Ancak Velid Bey düşünce ve kanatlerini dilediği gibi yazamayacağını gördüğü için, verilen müsaadeye rağmen, gazetesini tekrar çıkarmamış, sahibi bulunduğu «Matbaai Ebuzyiya»yı idareye koyulmuş, her türlü siyasal ve gazetecilik faaliyetlerinden kaçınmıştır. Fakat, buna rağmen, Atatürk'e suikast teşebbüsünde yine Ankara İstiklâl mahkemesine götürülmüş, bu sefer de, daha sorgusunda suçsuz olduğu anlaşılacak mahkemeye çıkarılmadan saliverilmiştir.

Gazetesiz ve yazmadan yaşamaya 10 yıl dayanabilen Velid Bey, 1934'de «Zaman» ismiyle yeniden gazete çıkarmış, ancak bunda başarı sağlayamıyarak 1936'da gazetesini başkasına devre mecbur olmuştur.

Nihayet 1940'da, yeğeni Ziyad Ebuzyiya ile Tasvir-i Efkar'ı tekrar çıkarmış, gazetenin başyazarlığını da üzerine almıştır. Ancak, bu sefer de savaş şartları dolayısıyla daha ilk aylarda gazete kapatmaları yine başlamış, bir yıl sonra da Velid Bey yazı yazamayacağını tekrar görmüş ve Tasvir-i Efkar buna rağmen Velid Bey'in ölümüne kadar 1940-1945 arasında 9 defa kapanma cezasına uğratılmıştır. Velid Bey'in vefatı sırasında da gazete 6 ay süren bir kapanma devresi içinde bulunuyordu.

Abdülhamid'den Vahdettin'e, işgal idaresinden Atatürk ve İnönü Başkanlıklarının Cumhuriyet devrine kadar, üç Hünkâr, iki Cumhurbaşkanı zamanında çeşit çeşit hükümetlerce, gazeteleri yirmibeş defa kapatılan, kendisi sekiz defa tutuklanan, kırk defadan fazla mahkemeye verilen idamlardan kurtulan bu gazetecinin davası ne idi?

MEYDAN

OCAK 1978

No. 553 - 35

Ölümünün 22 nci
yıldönümünde

Velid Ebuzziya

VELİD EBUBZİYYA

Cihad Baban

Gazeteciliğimizin hocası olalıdan beri, Babıâli'de pek çok gazeteciye «Yüz karası» damgası vurulmuştur. Ancak, «Babiâli'nin yüz akı» sıfatı, bu güne kadar tek bir gazeteciye nasip olmuştur o da **VELİD EBUBZİYYA**'ya.

Türk gazeteciliğine bir çok yenilik kazandırarak, Batı tarzında gazete anlayışını memleketeye sokan ve gazetesi «TASVİR-İ EFKÂR»ı gazetecilik okulu haline getiren Velid Ebuzziya 11 Ocak 1945'de gözlerini dünyaya kapamıştı.

İstanbul Basın Birliği'nin kurucusu ve o zamanki Başkanı, gazetecilerin piri rahmetli Hakkı Tarık, Babasının bu büyük kaybını, gazetesi VAKİT'te üç sütun üzerine, şu başlıkla veriyordu:

«BABIÂLİ'NİN YÜZ AKI ÖLDÜ»

Ertesi gün kaldırılan ve bir tek resmî sıfatlı kimsenin katılmadığı cenazesinin ardında onbini aşan bir halk topluluğu vardı.

Reşat Ekrem Koçu, bu cenaze merasimini şu şartlarıyla tarihe maletmiştir:

«Kar bir karış, tipi bütün dehşetiyle devam ediyor. Bayezit camii'nin musalla taşlarında iki tabut... biri Velid Ebuzziya'nın, öbürü General Ali Fuat Cebesoy'un validesi Zekiye Hanımın.. Namazlar kılındı, cenazeler kalkıyor.. Bando, yüz kişi kadar resmî temsilciler, polisler, askerler, Zekiye Hanımın tabutunu almış Veznedarlar'la doğru yürüyor, Şopen'in cenaze marşının nağmeleri, karayel ile savrula savrula uzaklaşıyor.. Velid Bey Yenikapı İstasyonuna, oradan trenle Bakırköy'üne gönderilecek. Bando yok, resmî temsilciler yok, ama tabutun ardında koca İstanbul şehri var, tabaka tabaka, sınıf sınıf Türk milleti var..» merhum Reşat Ekrem yazısını şu cümle ile bitiriyor:

«İstanbul Basın Birliği'nin kendi hakkında verdiği hüküm şudur: —TÜRK MATBUATININ YÜZAKI— Bu tavsif Velid Ebuzziya'nın karakter ve şahsiyetini izaha kâfidir.» (1)

Pek çok mensubunun zaman zaman birbirine en ağır hakaretler savurduğu, birbirinin yüzünü kapkara çamurlarla buladığı Babiâli yokuşunda, «Yüzakı» sıfatı alan, cenazelerine resmî tek bir görevli gönderilmezken tipi ve fırtına altında her sınıftan binlerle insanın katıldığı bu gazeteci acaba kimdir?

Velid Ebuzziya, Konya'nın Şereflikoçhisar'ına, Horasan'dan göç edip yerleşmiş Şerefli aşiretindedir. Horasan'lı at çeken Hasan oğullarından, gazeteci ve yazar Ebuzziya, Tevfik Bey'in küçük oğludur. Galatasaray'ında orta öğrenimini görürken, babası ve ağabeyi Talha Bey'in, Abdülhamit tarafından, Konyaya sürgün edilmeleri üzerine mektepten atılmış beş yıl ev hapsinde tutulduktan sonra Sen Benua (Saint Benoît) fransız mektebini bitirebilmiş, İstanbul Hukuk Mektebi (Hukuk Fakültesi) ve 1908 inkılabından sonra da Paris «Siyasal Bilgiler Okulu»nda (Ecole des Sciences Politiques) okumuştur.

Babasının ve ağabeyinin çıkarmaya başladıkları «Tasvir-i Efkâr'da (1912'de) gazeteciliğe başlamıştır.

TÜRKİYE'YE İLK ROTATİF BASKI MAKİNESİNİ GETİRDİ

Babasının ölümünden sonra (1913) ağabeyi Talha Bey'in devam ettirdikleri Tasvir-i Efkâr'da Velid Bey başyazarlığa başlamıştır. Batı anlamında gazeteciliği ruhunda taşıyan Velid Bey, bu sahada Batı gazetecilerinde görülen bütün yenilikleri memleketimize getiren kimseler olmuştur. O zamana kadar düz makinelerde basılan gazeteleri rotatif makinele-

rine aktarmış, Türkiye'ye ilk rotatif makinesini getiren olmuştur. Gazetelerin spor haberlerini vermeye başlayan, spor müsabakaları tertipleyen, foto muhabirliğini yaratarak olayların fotoğraflarını gazete sütunlarına aktaran, yurdun dört bir tarafında muhabirlikler kuran, harp hareketlerini gününününe haritalarla okurlara sunma usulünü çıkaran, gazete idarehanelerinde arşiv kurma zorunluluğunu öğretene ve Türkiye'de ilk defa gazete tirajını, o devir için çok önemli sayılan, 45 bin rakamına ulaştıran kimsedir.

Ancak, Velid Ebuzziya Bey'in özellikleri teknik alanlardaki öncülüklerinden ibaret değildir. Velid Bey, Türkiye'de fikir ve kanaatlerinden, ne bahasına olursa olsun dönmeyen, inançlarına sıkı sıkıya bağlı olan bir kimsedir. O kadar ki, hayatı boyunca mâruz kaldığı baskılar, tehditler, hapisler, şahsî çıkar teklifleri, onu hiç bir zaman yolundan alkoymamıştır. 1912-1918 arasında sekiz defa örfî idare mahkemelerine verilmiş, gazetesi onbir defa kapatılmış (2), 8 kere gazetesinin ismini değiştirmeye mecbur kalmış, kendisi hapsedilmiş, fakat, yine de yolundan döndüğü görülmemiştir.

MALTA SÜRGÜNÜ

Mütareke yıllarında, işgal kuvvetlerine karşı sürdürdüğü mücadelesinde beş defa tutuklanmış, hapse atılmış, yine sindirilememiştir. Nihayet İstanbul'un işgalinden sonra İngiliz idaresi, Velid Bey'in İstanbul'da gizli mukavemet örgütü kurduğunu ve Anadolu'ya adam ve silah çıkararak (M.M.) grubunun başlıca elemanlarından olduğunu tespit ederek kendisini Malta adasına sürmüştü, gazetesi kapatılmış, kardeşi hapsedilerek ölümüne sebep olunmuştur. Ancak, Velid Bey yine yılmamış, Malta'dan kurtulur kurtulmaz, yeniden gazete çıkararak (Tevhidiefkâr)la İstiklâl savaşının İstanbul'da sözcülüğünü yapmaya ve yine (M.M.) Grubu teşkilatıyla silah kaçırma faaliyetine devam etmiştir. (3)

Velid Bey büyük zaferden sonra kendi hür düşüncesiyle Ankara'yı eleştirmeye başlamıştır. Bunun üzerine tekrar tutuklanmış ve İstiklâl mahkemesinde, «vatana ihanet» iddiasıyla yargılanmıştır. Ancak, bu muhakeme sırasında, İstiklâl savaşında yaptığı hizmetler ve 40 bin top mermisinin ve diğer cephaneyi Anadolu'ya kaçırmaya ve Ankara Hükûmetine sağladığı (4) bu hizmetinin de İstiklâl madalyası ile mükâfatlandırıldığı bildirildiği için, İstiklâl mahkemesince beraat ettirilmiştir. (5)

Velid Bey'i İstiklâl mahkemesi de korkutamamış, yine gazetesinde fikirlerini ısrarla müdafaa ederek idarecileri ürktürmeye devam edince bu sefer de «Şeyh Sait isyanına sebebiyet vermek» gibi ağır bir suçlama ile gazetesi «Tevhidi efkâr» kapatılmış, kendisi tutuklanmış ve (Elazığ) İstiklâl mahkemesine yollanmıştır. Aylar süren muhakeme ve tutukluluktan sonra, Velid Bey yine beraat etmiş, kendisiyle birlikte yargılanan ve beraat eden diğer İstanbul ve Anadolu gazetecilerine (Eşref Edip, Ahmet Emin Yalman, İsmail Müştak Mayaktan, Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Suphi Nuri İleri, Abdülkadir Kemali, Ahmet Şükrü Esmer, Sadri Edhem, Gündüz Beyler) bir daha gazete çıkarmamaları tavsiye edildiği halde, Velid Bey'e gazetesini tekrar çıkarması hakkı da verilmiştir.

LOZAN ANTLAŞMASINI TÜRKİYE CUMHURİYETİ ADINA İMZALAYAN İSMET İNÖNÜ.

YENİDEN TASVİR-İ EFKÂR'I ÇIKARTTI

Ancak Velid Bey düşünce ve kanatlerini dilediği gibi yazamayacağını gördüğü için, verilen müsaadeye rağmen, gazetesini tekrar çıkarmamış, sahibi bulunduğu «Matbaai Ebuzziya»yı idareye koymuş, her türlü siyasal ve gazetecilik faaliyetlerinden kaçınmıştır. Fakat, buna rağmen, Atatürk'e suikast teşebbüsünde yine Ankara İstiklâl mahkemesine götürülmüş, bu sefer de, daha sorgusunda suçsuz olduğu anlaşılacak mahkemeye çıkarılmadan salıverilmiştir.

Gazetesiz ve yazmadan yaşamaya 10 yıl dayanan Velid Bey, 1934'de «Zaman» ismiyle yeniden gazete çıkarmış, ancak bunda başarı sağlayamıyarak 1936'da gazetesini başkasına devre mecbur olmuştur.

Nihayet 1940'da, yeğeni Ziyad Ebuzziya ile Tasvir-i Efkâr'ı tekrar çıkarmış, gazetenin başyazarlığını da üzerine almıştır. Ancak, bu sefer de savaş şartları dolayısıyla daha ilk aylarda gazete kapatmaları yine başlamış, bir yıl sonra da Velid Bey yazı yazamayacağını tekrar görmüş ve Tasvir-i Efkâr buna rağmen Velid Bey'in ölümüne kadar 1940-1945 arasında 9 defa kapanma cezasına uğratılmıştır. Velid Bey'in vefatı sırasında da gazete 6 ay süren bir kapanma devresinde bulunuyordu.

Abdülhamid'den Vahdettin'e, işgal idaresinden Atatürk ve İnönü Başkanlıklarının Cumhuriyet devrine kadar, üç Hünkâr, iki Cumhurbaşkanı zamanında çeşit çeşit hükümetlerce, gazeteleri yirmibeş defa kapatılan, kendisi sekiz defa tutuklanan, kırk defadan fazla mahkemeye verilen, idamlardan kurtulan bu gazetecinin davası ne idi?

KİŞİLİĞİ VE FİKİRLERİ

Velid Bey, memleketle zararlı olduğuna inandığı her kararın, her tutumun, karşısında tereddütsüz dikilen, rastladığı ve haksız telakkî ettiği olaylara derhal isyan eden mücadeleci bir karaktere sahipti. Kuvvetli ifade tarzı, yazılarını zevkle okutma kabiliyeti tenkitlerini etkili kıldı. **Hastalık denecek derecede vatanına ve milletine bağlıydı, muhafazakardı, fakat asla mutaassıp değildi, bir milletın muhafazakâr olmadan, gelenek ve göreneklerine bağlılığını korumadan ilerlemesinin mümkün olamayacağına, temelsiz hiç bir şeyin ayakta duramayacağına inanmıştı.** Muhafazakârlığın olumsuz olduğunu ileri sürenlere Japonya'yı, İngiltere'yi örnek olarak verir, onların aşırı dereceleri bulan muhafazakârlıklarının ilim ve teknikde, modern dünyanın en ileri seviyesine varmalarını önlemediğini söyler, Türkiye'nin de asırlara dayanan köklü varlığını, benliğini muhafaza etmesi sayesinde, yine eskiden olduğu gibi, Türk milletine lâ-yık olan seviyelere ulaşabileceğini iddia eder.

Velid Bey'in hayat ve fikirleri, Basında muarızla-ryla geçen münakaşaları, kuvvetli tenkidleri, müca-deleleri ayrı ayrı üzerlerinde durulması gerekli önem-dedir. Burada sadece tarihimize mal ettiği iki hizmetini hatırlatmakla yetineceğiz.

16 Mart 1920 sabahı, İngiliz kuvvetleri mütareke hükümlerini hiçe sayarak resmen idarelerindeki İstanbul'u fiilen de işgale başlamışlardır. Bir manga silahlı İngiliz askeri, Şehzadebaşı karakolunda koğuş-larında uyumakta bulunan, silahsız askeri bando erlerini, uykularında süngüleyip şehid etmişlerdi. Facia, Çağaloğlu gazete idaresinde kalan Velid Bey'e anında duyurulmuştu. Velid Bey fotoğraf makinesini kap-mış, öldürülmeyle hiçe sayarak, şehidlerden başka kim-senin bulunmadığı karakola girmiş, henüz kanları kurumamış mehmetçiklerin birer birer resimlerini çek-miş, sonra bunları binlerle çoğaltarak Anadolu'ya, millî hareketi alevlendirmek amacıyla, yollamıştı. Tarihe mal olan bu zulüm belgelerinin Velid Bey'in him-metine borçluyuz. (Bu resimleri Anadolu'ya kaçır-an bir adam yakalanmış, işkence ile konuşturulmuş, Velid Bey tutuklanmıştı, sonra da bu olay Malta'ya sü-rülmesi için yeni bir neden olmuştu. Ağabeyi Talha da meşhur Bekirâğa bölüğü zindanına hapsedilmiştir.)
**LORD CURZON'UN
OYUNU**

Velid Bey Lozan muahedesi sırasında Türk He-yetiyle birliktedir. Muahedenin imzalanması merasiminde bu yenilgiyi bir türlü hazmedemeyen Türk düşmanı İngiliz baş murahhası Lord Curzon, hiç değilse İngiltere'nin ve mağur müttfiklerinin Türk zaferi önünde baş eğmeye mecbur kalışlarının fotoğrafı belgelenmesi için, verdiği bir emirle, merasim salonuna hiç bir fotoğrafçı alınmamasını sağlamıştır. Türk gazetecilerinin arasında fotoğraf kullanmasını bilen makinesi olan sadece Velid Bey'dir. Velid Bey derhal durumu İsmet Paşa'ya bildirdi, Pa-şa İngiliz murahhasına fotoğraf çekilmesine müsaade edilmezse Türk Heyetinin imzaya gelmeyeceğini söyledi. Bu ciddi tepki üzerine Lord Curzon verdiği

emri geri almış ve «sadece Türk gazetecilerinin resim çekmelerine» müsaade etmiştir. Lord Curzon yine samimi değildir, Türk gazetecileri arasında o güne kadar fotoğrafçı görmemiştir, içlerinden birinin ama-törce bu işi başaramayacağına emindir. Velid Bey fotoğraf makinesiyle salondadır, imza merasimi başla-mak üzereyken, Lord Curzon bir oyun daha oynar, imza merasiminin yapılacağı büyük salonun pencerele-rinin pancurlarını kapattırır, o zaman henüz flaş yoktur, elektrik ışığında resim çekecek hassas film yoktur, Karanlıkta resim çekmek için ancak şeride veya toz halinde manyezyum yakılmaktadır. Velid Bey'de ise bu tertibat yoktur, Velid Bey çaresiz kıv-ranmakta, ne yapacağını düşünmektedir. **İmza mera-simi de başlamıştır, tam bu sırada iyi kapanmamış bir pancurun arasından süzülen bir güneş hüzmesi doğruca merasim masasının imzaların atıldığı kıs-mını işığa boğar!! Velid Bey derhal klişe üzerine kli-şe almaya başlar, Lozan muahedesinin imzalanışı, fo-tograflarla belgelenmiş ve tarihe mâl olmuştur.** Bu gün elde bulunan ve büyük zaferimizin tacı olan an-laşmanın, kitaplarda, dergilerde görülen resimleri işte bu Türk gazetecisinin tarihimize hediyesi olmuştur (6)

Rahmetli Velid Bey bu hikâyeyi zevkle anlatır-ken: «Cenabıhakkın Türk milletine bir lütfuna daha böylece şahid olduk!» derdi.

11 Ocak'ta ölümünün 22'nci yılını tamamlamış olduğu bu büyük milliyetçi gazetecinin sütun sütun kaleme alınacak özellikleri arasından sadece şu üçü-ne işaret edeceğiz.. Siyasi tarihimizde ve Basın tarihi-mizde, üç defa başka başka İstiklâl mahkemelerinde yargılandığı halde her birinden beraat ile kurtulabi-len, yine Basın tarihimizde üç Hünkâr ve iki Cumhur-başkanı devirlerinde gazeteleri yirmilüç defa kapatı-lan, onbir defa tutuklanıp kırk seferden fazla mahke-meye düşen, karakış ortasında fırtınalı bir havada u-facık köhne bir gemi ile kırk bin sandık cephaneyi İngiliz filosunun arasından sezdirmeden geçirerek İ-nebolu'ya ulaştıran ikinci bir kimse yoktur.

Üsküdarlı şair Vasif Hoca, onun ölümüne şu tarihi düşürmüştür:
«Fırtınaya, tipiye aldırış eden mi var?
«Toprağa verilecek vatanperverin biri
«Beş namaz vakti ile çıktı tarihin üstad
«Tevhidçinin ardında koca İstanbul şehri.»

- (1) İstanbul Ansiklopedisi, Cilt: 9, Sahife: 4868.
- (2) O devirde kapatılan gazete cezası, yeniden aynı isimle çıkmazdı, Tasvir-i Efkâr şu isimler altında çıkmıştır: (Yeni Tasvir-i Efkâr, Tasfirî efkâr, Tes-viri-Efkâr, Tefsir-Efkar, Hak, İntihap-Efkâr, Tevhid-i Efkâr).
- (3) İlyas Sami Kalkavanoğlu: Millî Mücadele Hatıra-larım, 1957- İstanbul.
- (4) Emekli General Kemal Koçer: Kurtuluş Savaşları-mızda İstanbul, İşgal Senelerinde M.M. Grubunun gizli Faaliyeti, 1946- İstanbul.
- (5) 21.12.1923 - 3.1.1974 İstanbul gazeteleri.
- (6) Bu resimlere dikkatle bakılırsa, pencereden giren güneş hüzmesinin masanın imza atılan yerine işa-beti görülür.

riş, tarafların savaşta elde ettiklerini muhafaza etme-leri temeli üzerine olmasın.

Transilvanya'nın Osmanlılara geri verilmesi gibi bazı değişiklik istekleriyle, önerinin esas padişah ta-rafından kabul edildiği Lord Paget'ye bildirildi.

Bunun üzerine 1698 yılının son ayında bir barış konferansı Hırvatistan'ın Karloviç (Karlofça) adlı, Tuna'nın sağ kıyısında bulunan, kasabasında toplan-dı. Yenilenle yenilen arasında protokol bakımından öncelik konusunda anlaşmazlıkları ortadan kaldır-mak için, özel olarak yapılan ve eşit giriş sağlayan dört kapusu olan bir salonda buluşuldu.. İmparator Leopold'un isteği üzerine bu dört Devlete Rusya da ilâve edildi.

BANA KÖPEK MUAMELESİ YAPTIKLAR

De-li Petro, yalnız Azak ve civarını elde etmekle yetinmek istemiyordu. Kerç Boğazında da gö-zü vardı. İki yıl süreli bir mütareke ile işi bağlamak düşüncesinde idi. Ama konferansta yalnız kaldı. Leo-pold'a çok kızdı: «**Bana köpek muamelesi yaptılar, ceplerim boş döndüm**» diyordu.

Öteki devletler çekışmeli, çetin tartışmalardan, görüşmelerden sonra, yirmi beş yıl süreli bir barış antlaşması imzalandılar. Aracı devletlerin başta öne sürdükleri «Elde edilmiş olanı koruma (Ut possidetis kâidesi) esas itibarıyla uygulandı. Buna ufak istisna-lar yapıldı. Avusturya Habsburg İmparatorluğu Slo-venya'yı, Transilvanya'yı, Macaristan'ın geniş bir bö-lümünü (Temeşvar yok) aldı. Türklere, Tizsa suyu-nun doğusunda, Macaristan'ın üçte biri kadar bir bö-lümü bırakıldı. **Böylece Avusturya İmparatorluğu sı-nırları Balkanların kapularına dayandı.** Polonya ise, Podolya'yı, Kamiençi'i, Batı Ukranya'yı, Tiza'nın doğusunda bir parça toprağı aldı, fakat Moldavia'dan çekildi. Venedik'e gelince, o da Mora yarımadasını, Santa Maura adasını, Dalmaçya ve Arnavutluk'ta sa-sarıca aldığı yerleri korudu. Ancak, Korent yarımada-sının kuzeyindeki yerleri geri verdi.

Türkler kendilerine sığınmış olan Erdel Kralı Te-keli İmre'yi geri vermediler. Onu İmparator Leopold'un istediğine uyarak İstanbul'dan Anadolu'ya naklettiler. Böylelikle Macaristan'a dönüşü ihtimalini azalt-mış oldular. Tekeli İmre'nin eşinin yanına gelmesine Avusturyalılara izin verildi.

Karlofça Antlaşması, 26 Ocak 1699'da, Osman-lılarca yıldızar ilmine (İlm-i nucum) göre uğurlu sa-yılan bir saatte imzalandı. Petervardayn ve Belgrad kalelerinden top atılarak barışın imzalanışı kutlandı.

Böylece onyedinci yüzyıl, Osmanlı tarihinde bir dönüm noktası ile kapanmış oldu. Arkada ka-lan üçyüz yıl boyunca Hristiyan âlemince saldırgan ve yayılğan bir devlet olarak tanınan ve korkulan Os-manlı İmparatorluğu için artık bu dönem sona er-miştir. Asya'da gücünü sürdürmekle birlikte, Osman-

lılar Avrupa'da artık yenilgiler, sonunda daha kötü antlaşmalarla ülkesi küçülmeye devam edecek olan bir Devlet haline gelmiştir. **Fetihlerin parlak günlerine dönüş artık kesinlikle söz konusu değildi.** Avrupa dev-let adamlarının gözünde Osmanlıların, Avrupa kar-şısında geri kalmışlığı ve giğide daha çok Batıya ba-ğımllığı siyasal bir olgu olarak kabul edildi.

Batıda, doğmakta bulunan millî devletlerce Do-ğunun gücü bertaraf edilmişti. Bundan böyle Batı ile Doğu arasındaki açık, yalnız askerlik alanında değil, ekonomik ve sosyal ölçülerle de gittikçe büyü-yecektir. Osmanlı Devleti içeride, modern anlayışa göre, geri kalmıştı. Sürüp giden düşüşü karşısında gerileme yolundaki evrimi yavaş ve hatta bazen dur-gunluk dönemleriyle, olmuştur. Uluslararası politika sahnesinde ise, bu Devlet artık askerlik yönünden bir korku konusu değil, fakat başka bir imparatorlu-ğın (Rusya) saldırgan yayılma politikası dolayısıyla, endişeler doğurmuştu. Bu saldırgan güç, onsekizinci yüzyılın başında Rusya'dır.

Evet, Lord Kinros Karlofça Antlaşmasını işte bu biçimde bir dönüm noktasının işareti gibi görmekte-dir.

Osmanlı İmparatorluğu artık Avrupa'da batıya doğru genişlemeyecek, ilerleyemeyecektir. Zıtveto-rok (1606) Antlaşması ile başlayan «durgunluk döne-mi» sürecektir, sonra onsekizinci yüzyıl sonlarında (1774 Küçük Kaynarca Antlaşması) gerileme, düşüş başlayacaktır. **Bu çekilme, bütün bir yüzyıl impara-torluktan ülkeler, parçalar koparacak, yeni millî Dev-letler kurulacaktır.** (Yunanistan, Sırbistan, Romanya gi bi). Birinci Dünya Savaşı'nın ertesinde Mondros Mü-tarekesi ve onun ardından Sevr Antlaşması ile sınırlar Anadolu'nun bağrına kadar geri itilecektir. Adeta bağımsızlık ortadan kalkacaktır. Osmanlı İmparator-luğu çökecek, yerine millî bir Devlet —Türkiye Cum-huriyeti— kurulacaktır.

N.E.

ÇİN YEMEKLERİNİ İNCELEMELİK İÇİN

Fransa'nın tanınmış turistik tesis sahibi Claude Labey Ocak ayı içinde Çin'e bir se-yahat tertiplemiştir.

Ünlü iş adamı bu se-yahate Fransa'nın ta-nınmış ahçılarından üç kişiyi beraberinde götürülecek ve Çin ye-meklerinin yerinde in-celenmesi için çalış-malar yapacaklardır. Verilen bilgilere göre seyahat sırasında ilk uğrak Hong Kong olup Fransız ahçıları burada büyük bir ziyafet vere-cekler.

Lebey'in grubu bila-hare Canton ve Şang-hay şehrine geçecek sonra Pekin ve Nan-kin'de incelemeler ya-parken aynı zamanda Fransız mutfağını Çin-lilere tanıtmak için muhtelif ziyafetler ter-tipleyeceklerdir.

Hazırlayan: Ferit Ragıp TUNCOR

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.256

EDEBİ SAHSİYETLERİMİZ

Hayatı ve edebi şahsiyeti

Abdurrahman Ebüzziya Velid ünlü gazeteci ve yazar Ebüzziya Tevfik'in küçük oğludur. Ebüzziya'nın üç oğlu vardı. Büyüğü Ziya, ortancası Talha, küçüğü de Velid idi. Ebüzziya Tevfik ve onun izinden yürüten küçük oğlu Velid Ebüzziya Türk basın dünyasının erişilmez kişileri idi.

Geçen gün bu sayfalarımızda göğsümüz iftiharla kabarak, büyük gazeteci Ebüzziya Tevfik'i vermiştik. Bugün de gazetecilikte babasını aratmayacak olan oğlu Velid Ebüzziya'yı değerli okurlarımıza sunuyoruz. Hak ve hakikat yolunda kalemlerini yalnız halk için işleten, gerçekleri dile getiren, halka hizmeti şeref bilen, bu uğurda hapislerde çürüyen bu asil baba-oğul iki yürekli gazeteciye tazimle anarken Velid Ebüzziya'nın macera dolu gazetecilik hayatına geçiyoruz.

Velid Ebüzziya, 1881'de İstanbul'da hayata gözlerini açtı. İlk öğrenimini Bakırköy Taş Mektebi'nde yaptı 1893'de Galatasaray Sultanisi'ne girdi. Galatasaray Sultanisi'nde okurken, 9. sınıfa geldiği sırada, babası Ebüzziya Tevfik ve kendisi gibi Galatasaray'da okuyan ağabeyi Talha Ebüzziya hükümetin hiddetini üzerine çekerek Konya'ya sürgün edilince, Ebüzziya Velid'i Galatasaray uzaklaştırdı. Öğrenime karşı içinde büyük bir sevgi vardı. Ama, sürgüne yollanan gözden düşmüş, herkes tarafından kuşku ile karşılanan bir alienin çocuğunu hiç bir okul almazdı. O yüzden evde oturmaya başladı. Evlerinin bitişiğinde, bir Frerier okulu bulunmaktaydı.

Ebüzziya Velid bu Fransız Frerier Okulu'na geceleri gizlice duvarı aşarak girdi ve oradaki pazıların geceleri ders almaya başladı. 10. IV. 1900'dan 1904 yılına kadar tam dört yıl bu öğrenim kadar tam dört yıl bu öğrenim yaşadı. Bu suretle ev habsi Ebüzziya Velid'i çok sıkıyordu. Nihayet üzerinden ev habsi kaldırıldı. Fakat artık Galatasaray'a girmesine izin verilmedi. O zamanlar Galatasaray asil ailelerinin çocuklarının devam ettiği

stedti. İkinci Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı boyunca mütefekfler İstanbul'a girinceye kadar, yani 13.11.1918 tarihine kadar gazete çeşitli kereler kapatıldı. Ağabeyi ve kendisi mahkemelere verildi, hapsedildi. Bu kapanışlar sık sık, kısa sürelerle oluyordu. Her kapanışında olduğu gibi, O da, babasının zamanında babasının yaptığı gibi, gazetesini değişik adlar altında ertesi gün tekrar çıkarıyordu. Bu yüzden gazete, (Tasvir-i Efkâr), (Tasvir-i Efkâr), (Tesvir-i Efkâr), (Tasvir-i Efkâr), (Tasvir-i Efkâr) gibi birbirine benzer adlar altında kısa süreler içinde çıktı, kapandı. Velid Ebüzziya, mütareke yıllarında hem şahsen, hem de gazetesi ile işgal kuvvetleri ile mücadeleyle başladı.

1919'da İstanbul'da ilk gizli mukavemet örgütü olan (M. M. Grubu)nu ağabeyi Talha ve ülkü arkadaşları ile birlikte gazetesinin idaresinde kurdu. Anadolu'ya gönderdiği belgelerin ele geçmesi üzerine, İngilizlerce tutuklandı. Birçok devlet adamı, milletvekili, siyaset adamı ve memleketini seven milliyetçi ile birlikte 23. 3. 1920'de Malta'ya sürüldü. Ebüzziya Velid bu sırada aynı zamanda İstanbul gazetecileri cemiyeti reisi de bulunuyordu. Ağabeyi Talha hapse atıldı. Gazete kapatıldı, matbaa mühürlendi. Ebüzziya Tevfik, Malta sürgününde iken Anadolu hareketine yararlı olacak olan Ali İhsan Sabis ve diğer birkaç kişinin Malta'dan kaçmasını sağlayan bir örgüt kurarak onları Ankara'ya kaçırdılar. 1921'de serbest bırakılan Ebüzziya Velid İstanbul'a döndü. Gerçek kendisi, gerekse ağabeyi Talha bir hastalığa tutulmuşlardı.

Çalışamaz hale düşmüşlerdi. Ebüzziya Velid, bu sefer tek başına (Tasvir-i Efkâr.) çıkarmaya başlamak istedi. Fakat kendisine ilamak istedi. Fakat kendisine ilamati vermedi. Bunun üzerine (Tevhid-i Efkâr) isimli alınımış bir imtiyazı sınıf arkadaşı Babanzade Şükrü Bey'den satın alarak 2. VI.1921) tarihinde itibaren tekrar gazeteciliğe başladı.

Ama gazete halk tarafından kapatılmakta idi. 1925 martında gazetenin tirajı 45.000'e yaklaşıyordu. İsmet Paşa, o sırada patlak veren «Şeyh Said» isyanını ileri sürerek (11.11.1925) tarihinde bir «takrir-i sükkün» kanunu çıkarttı. Bu kanun üzerine de (6.3.1925) de (Tevhid-i Efkâr) kapandı.

Ebüzziya Velid'le, (Sebil'ül-Reşat) dergisi sahibi Eşref Edib tutuklanarak Diyarbakır İstiklal mahkemesine sevk edildiler. Arkadan dâdiger muhalif gazetelerin yazar ve sahiplerinden (Suphi Nuri İleri), (Ahmet Emin Yalman), (Sadri Ethem Ertem), (Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu), (Ahmet Şükrü Esmer) tutuklandılar 1925 yılında mahkemede gazeteciler jeraat ettiler.

Gazete çıkarmak hakları bu gazetecilerin üstlerinden alındı. Yalnız Ebüzziya Velid'den bu hak alınmadı. O gazete çıkarılabildi. Buna rağmen İstanbul'a gelince Ebüzziya Velid gazetesini yent baştan çıkarmaya kalkışmadı. Yalnız (Matbaa-i Ebüzziya)nın yönetimi ile yetindi. Siyasetten uzak kaldı ve kimse ile temas etmedi. Buna rağmen İzmir suikastı olayında, yakalanarak Ankara İstiklal Mahkemesine yollandı. Mahkemede 1926 Ağustos'daki celsede suçu olmadığı belirlendi.

Serbest bırakılarak İstanbul'a geldi. 1934'de (Zaman) isimli bir gazete çıkarmaya başladı. Bu gazeteyi çıkarırken yayımlanan yazılara hükümetin müdahalesi, gazetenin kapatılması Ebüzziya Velid'de bu idare altında gazete çıkaramayacağı kanısını uyardı.

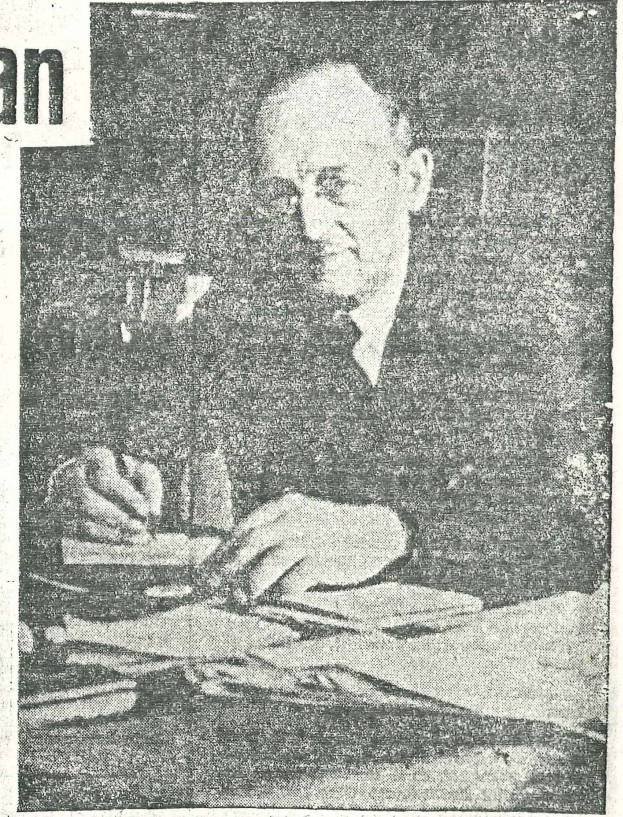
Gazetesini meslekdaşı Edhem İzzet Benice'ye devretti yine yine «Matbaa-i Ebüzziya»nın yönetimine çekildi. İkinci Cihan Savaşı başlamada, ağabeyi Talha'nın oğlu Zeyyad Ebüzziya'nın ısrarı ile yeniden kurulan (Tasvir-i Efkâr) da (2.V.1940) tarihinde imzasıyla başyazılar yazmaya başladı. Gazete daha ilk haftalarında

Abdurrahman

Ebüzziya

Velid

(1881-1945)

namırdı. Bu bağışın uygarlığın gelişmesine, ilim ve teknolojinin ilerlemesine engel olmadığının kabul eder ve İngiltere ile Japonya'yı buna örnek olarak gösterirdi. Hüriyetçiydi. Mutlakiyeti saltanata karşı olduğu halde, hilâfet makamının muhafazasını istedi. İmparatorluğu, parçalanması ile topraklarının altıda birini, nüfusunun da beşte birini ancak koruyabilmesi, Türkiye'nin dünyaya koruyabilmesi, Türkiye'nin dünyaya siyasetinde yine büyük devlet deresinde kalmasının, sözünü geçeri kılmasının, küçük devletler arasında düşmektен kurtulabilmesinin imkânını hilâfet makamını muhafaza sayesinde,

Başyazıları ekseriya çok kuvvetli olurdu. Bunların çoğu kamuoyu oluşturma kudretindedir. Son derece mücadeleci bir yapıya sahip olduğundan, gazetesinde birçok konularda diğer gazetelerle nünakaşalara girişmiş, bu yüzden de mahkemelere sürülmüştür. Lâtin harflerini kabul etme taraftarlarına karşı, eski harfleri koruma yolunda yaptığı tartışmalar, özellikle Hüseyin Cahit Yalçın ile olan münakaşa zamanında önemli yankılar uyandırmıştır. Gazetecilik alanında memleketi çok yenilikler getirmiştir. Onun matbaası ve gazetesi birçok Türk gazetecilerine mektep

olur bulundurma, fotoğrafçı tutup olayların resmini aldırarak bunları aynen gazetesinde basmak, spor sütünü açmak, savaş olaylarını haritalarla günü gününe belirtmek, İstiklal Savaşını üç önemli foto ile belgelemek onun sayesinde olmuştur; İstanbul'u işgal edip avatıklarında uyuyan silâhiz muzika nefeslerini, canavarca süngüleyip şehid eden İngiliz erlerinin bu vahşetinden İngiliz erlerinin bu vahşetini, tek başına gidip fotoğraflarla tesbit etmiş, bu hazin şehit resimlerini binlerce fotoğrafarak Anadolu'ya yoollatarak millî hislerin şahlanmasına vesile olmuştur. Muhtemelen mütarekesini mağrur İngiliz

komandanlarının imza etmekte mecburiyetinde kılışlarını Ebüzziya Velid belgelemiştir. Yine Lizon Muahedesi'nin imzalanmasını resimlerle tesbitini istemi, yen ve salona fotoğrafçı sokturmayan İngiliz baş delegesi Lord Gürzön'un yasasını, İsmet Paşa dinlemediğini ve fotoğrafçı olan tek Türk gazeteci Ebüzziya Velid batının bu yeniliğini resimlerle belgelemiştir. Ebüzziya Velid yazılarına (A.V.), (A.Velid), (Ebüzziyazade Velid), (Ebüzziyazade), isimleriyle; (Ömer Vassil), (Osman Vehbi), (A.Veysi), (Selim Sabit) takma adlarını kullanmıştır.

Ebüzziya Velid bu Fransız Freler Okulu'na geceleri gizlice duvarı aşarak girdi ve oradaki papazlardan geceleri ders almaya başladı. 10.IV.1900'dan 1904 yılına kadar tam dört yıl bu öğrenim kadar (tam dört yıl bu öğrenim yaşadı sürdü). Bu suretle ev habisi Ebüzziya Velid'i çok sıkıyordu. Nihayet üzerinden ev habisi kaldırıldı. Fakat artık Galatasaray'a girmesine izin verilmedi. O zamanlar Galatasaray asil ailelerinin çocuklarının devam ettiği bir sultanı idi. Ebüzziya Velid'de Fransız Freler Okulu'ndaki papazlardan gizlice öğrendiği Fransızca ile Sen Benoit Fransız Okulu'na girdi. 1908 yılında bu okulu bitirdi. İstanbul'da Mektebi Hukuk'a yazıldı. Aynı zamanda memur olmak üzere imtihana da girmişti. Bildiği Fransız dili yüzünden iyi bir derece ile imtihana kazandı ve Dünyu-u Umumiyye idaresine mütercim memur olarak girdi. İki yıl sonra 1910'da babası, Velid'i Avrupa'ya öğrenimini tamamlamak üzere yolladı. Ebüzziya Velid orada Paris Hukuk Okulu ile (Sciences Politiques — Siyasal Bilgiler Okulu) nu bitirdi. 1912'de İstanbul'a dönünce babasının yanında ağabeyi Talha ile birlikte (Yeni Tasvir-i Efkar) da gazetecilik hayatına atıldı. Paris'de öğrenim görürken boş durmamış, boş zamanlarını Paris'in ünlü gazeteleri olan (Le Figaro) ve (Le Temps) gazetelerinde staj yapmakla geçirmişti. Burada gördükleri bütün modern ve orijinal gazetecilik hamlelerini kendi gazetesinde uyguladı. Tabii ki (Yeni Tasvir-i Efkar) şimdi İstanbul'un en zengin münderecatı, en çok çeşitli okuyucu çeken bilgileri havi olarak, olarak, en iyi baskı makinelerini ile çıkarılıyordu. Gazetenin üstüne yoktu. Bu yüzden gazetesi Osmanlı İmparatorluğu'nun en çok aranan, en çok tiraj yapan halkın en çok hoşlandığı gazetesi oldu. Gazete her çeşit fikir hamlelerine kapılarını açtı. En iyi haberler, başka gazetelerin sayfalarına alamadığı en orijinal haberler Ebüzziya'ların gazetesinde çıkıyordu. 27.XII.1913'de Ebüzziya Tefvik ödünce (Yeni Tasvir-i Efkar)'ı ağabeyi Talha ile çıkarmaya başladı. Gazetenin yazı işleri müdürlüğü ile politika sütunlarını o yönetiyordu. Başyazıları yazmaya ve babasının anısı olarak (Ebüzziya) imzasını atmayı bir şeref ve vazife bildi. 1914'ten itibaren başyazılarda babasının yerine Ebüzziya imzasını atıyor ve ateşli başyazıları ile milletin sevgi ve hayranlığını uyandırıyor.

Çalışamaz hale düşmüşlerdi. E. büziya Velid, bu sefer tek başına (Tasvir-i Efkar-ı) çıkarmaya başlamak istedi. Fakat kendisine ilamak istedi. İkinci Cihan Savaşı başladı, ağabeyi Talha'nın oğlu Zeyyad Ebüzziya'nın ısrarı ile yeniden kurulan (Tasvir-i Efkar) da (2.VI.1940) tarihinde nezaretinde ve idaresinde bulunun. Osmanlı Ordusu silah depolarını soyarak Anadolu'ya silah ve cephaneye gönderdi. Adam ve vasıta bulamayınca arkadaşları ile el ele vererek mavn ve ufak gemiler tedarik ederek silah ve cephaneyi bizzat bunlar için yükleyerek Anadolu'ya kaçtı. 30 Ağustos zaferini sağlayan büyük taarruz için gerekli olan cephaneyi, 40.000 sandık içinde, altı düz «Mersin» vapuru ile, fırtınalı bir havada, İngiliz filosunun arasından geçirek İnebolu'ya (12.12.1921) tarihinde o kaçırılmıştı.

Bu başarısı için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

Ebüzziya Velid, zafer ve Lozan'dan sonra İsmet İnönü ve Mustafa Kemal'in bazı görüş ve ircaatı ile fikir ayrılığına düştü. Gazetesinde bu ayrılıkları belirtti. Bunun üzerine İstanbul'da Anakra'dan yollanan İstiklâl Mahkemesinin karşısına 22.12.1922 tarihinde suçlu olarak çıktı. Mahkeme sırasında Milli Mücadeleyle ilgili hizmetler ve bu hizmetler neticesi aldığı İstiklâl madalyası onu kara damga ile girdiği mahkemeden, alın açık olarak çıkardı. «Haini Vatan» olarak mahkemeye verilmişti. 21.1924 de (hamid-i vatan) olarak beraat etmişti.

Serbest bırakılmıştı ama, Atatürk'le fikir ayrılığı devam ediyordu. Ebüzziya Velid gerçek bildiği yoldan bir türlü geri dönmemiyordu. İnançlarına çok bağlı idi. Diktatörce bir devlet yönetimine ancak millî ve dinî inanç ve geleneklerine bağlı kalmak suretiyle ayakta kalabileceğine

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

Ebüzziya Velid, zafer ve Lozan'dan sonra İsmet İnönü ve Mustafa Kemal'in bazı görüş ve ircaatı ile fikir ayrılığına düştü. Gazetesinde bu ayrılıkları belirtti. Bunun üzerine İstanbul'da Anakra'dan yollanan İstiklâl Mahkemesinin karşısına 22.12.1922 tarihinde suçlu olarak çıktı. Mahkeme sırasında Milli Mücadeleyle ilgili hizmetler ve bu hizmetler neticesi aldığı İstiklâl madalyası onu kara damga ile girdiği mahkemeden, alın açık olarak çıkardı. «Haini Vatan» olarak mahkemeye verilmişti. 21.1924 de (hamid-i vatan) olarak beraat etmişti.

Serbest bırakılmıştı ama, Atatürk'le fikir ayrılığı devam ediyordu. Ebüzziya Velid gerçek bildiği yoldan bir türlü geri dönmemiyordu. İnançlarına çok bağlı idi. Diktatörce bir devlet yönetimine ancak millî ve dinî inanç ve geleneklerine bağlı kalmak suretiyle ayakta kalabileceğine

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

bu başarıları için (24.1922) de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmişti. Lozan Andlaşmasında tek Türk gazetecisi olarak yer aldı. Bu sırada yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda Türk görüşü hakkındaki fikirlerini hararetle savundu ve bu görüşü gazetesinde de 1923 yılında dellilleri ile belirtti.

Velid Ebüzziya'nın Eserleri

- 1 — Kuymuklu yıldızlar ve Halley Kevkebi kışvedarı, neler olacak? (1912) (A. Velid) imzası ile.
  - 2 — Gird mazisi, hali, istikbalı, (1. Cilt) (1912) (A. Velid) imzası ile.
  - 3 — Şarlo Holmes'in sergüzeştleri çeviri. İmzasız. (1912).
  - 4 — Tayyarecilik. Mazisi, ehemmiyeti, terakkikat-ı hazırası (1913) (A. Velid) imzası ile.
  - 5 — Türkiye demiryolları cep atlası (imzasız) 1931.
  - 6 — Fen ve sanat ansiklopedisi (1. Cilt) 1945.
  - 7 — Takvim-i Ebüzziya (1943, 1944, 1945 yılları).
- Tefrika halinde olan eserleri
- 1 — Napolyon, tarihçe, hayat-ı siyasiyye ve askeriyyesi. (1913) (Ebüzziyazade Vlid) imzası ile.
  - 2 — Alman-Fransız 1870-71 harbi (1913) (Ebüzziyazade Vlid imzasıyla).
  - 3 — İttifak-ı müsellesin tarihçesi (Ömer Vasfi) imzası ile (1914).
- Makaleleri (Mecmuası Ebüzziya), (Yeni Tasvir-i Efkar), (Tasvir-i Efkar), Zaman dergi ve gazetesinde çıkardığı eserler.

Ölümünde neler demişlerdi?

«Velid, çok iradeli, eğilmez, bükülmez bir adamdı. Bütün arkadaşlar, ölümü mü nasebetiyle yazdıkları yazılar da, onun inandığı fikirler, bağlandığı kanaatlere daima sadık kalan ve hiç bir itiraz kabul etmeyen metin seciyesi ni belirtmekle ittifak ettiler. Bunları okuduktan sonra, muhterem arkadaşlarının bana yazacak bir şey bırakmadıklarını gördüm. Fakat yanyana çalıştığımız günlerin acı tatlı hatıraları hafızamda hâlâ canlı olarak yaşıyan, Velid den bahsetmek benim de vazifemdir. Çok iyi bir gazeteci idi, Avrupa basınında gördüğü bütün yenilikleri hemen tatbik eddi. Gazetesini daima canlı, haftâ kavgacı bir şekilde yaşattı.

Yaptığı yeniliklerden biri de, bir spor sayfası açmak olmuştur. O vakte kadar gazetelerimizde spora sayfa, süttün değil birkaç satırlık bir yer bile verilmezdi. Renkli çemşir resimler, haftâ haberlerin öaritalar ve tefsirlerle neşretmek de onun tabik ettiği yeniliklerdendi. Havacılığa da çok büyük önem verirdi.

Hele milli mücadeledeki büyük hizmetlerden dolayı ~~Millî Fevkî Çıkarmaktan~~ aldığı takdirname ile İstiklâl madalyası, Velid'in bütün

hayatına en aziz, en kıymetli hatıraları ve mukarrafı olmuştur. O, milli mücadeleden İstanbul cephanesinde, birbir tenlikeye göğüs gererek çalışan kahramanların dan biridir.»

Abidin Davler «Namık Kemalin, Recaizade'nin, Abdülhak Hâmidin iküdaşı, kardeşinin ıleri dostu merhum Ebüzziya Tefvik'in bu yurda en kıymetli yadigar olarak bıraktığı oğlu Velidi de kaybettik.»

Her ölüm, geride kalanların gönüllerinde bir sızı yarar, fakat bazı ölümler de vardır ki, vaktü anında, ilgi i kalplerden bir parça koparmış gibi, onlarda bulunmaz bir yara açar. Her mânasiye râmil sıfatına hak kazanan Velid'in ölümü de o neviden oldu.

Türk basın âleminde Velide karşı bizim beslediğimiz öem saygı, hem de sevgi ile tanışık candan ve sıcak duyuyu tâtınmış olanlar varlar, herhalde, onu vakından tanımayanlar baha biçilmez dostluk dairisine girmemiş olmalardır. Ceniz ölüle bir Aran kütübüne sahin olduğu halde, millî seciyesini ölümsüz, lekesez tam olarak muhafaz etmesini bilmiş bir. Dinine ve milliyetine as a koru kondurmazdı.